नेपाल राजपत्र

नेपाल सरकारद्वारा प्रकाशित

खण्ड ७६) काठमाडौं, भदौ १५ गते, २०८३ साल (संख्या ३१

भाग ५

नेपाल सरकार

कृषि, वन तथा पर्यावरण मन्त्रालयको

सूचना

नेपाल सरकार, कृषि, वन तथा पर्यावरण मन्त्रालयले बीउ बिजन ऐन, २०४५ को दफा १२ को उपदफा १२.१ ले दिएको अधिकार प्रयोग गरी देहाय बमोजिमका नेपालमा सूचित वा पञ्जीकृत बीउ बिजनको न्यूनतम गुणस्तरको हद तोकेकोले यो सूचना प्रकाशन गरिएको छ :-

मुद्रण विभाग, सिंहदरबार

आधिकारिकता मुद्रण विभागबाट प्रमाणित गरिएपछि मात्र लागु हुनेछ।

क. अन्न बाली

१. **धान** :

(क) खुल्ला सेचित धान

(१) **जातीय शुद्धता** : धान बालीको बीउ जातीय रूपमा शुद्ध हुनु पर्नेछ। जातीय रूपमा शुद्ध बीउ उत्पादन गर्न देहाय बमोजिमको खेत स्तरका मापदण्डको अवलम्बन गर्नु पर्नेछ :-

(क) जमिनको आवश्यकता : स्वेच्छिक बोट बिरुवा नआउने जग्गा छनौट गर्नुपर्छ।

(ख) खेत निरीक्षण : खेत निरीक्षण देहाय बमोजिम कम्तीमा दुई पटक गर्नुपर्छ :-

(१) पहिलो निरीक्षण- बाला निस्किसकेपछि।

(२) दोस्रो निरीक्षण- बाली पाकिसकेपछि, तर काट्नु अघि।

(ग) खडा बालीको मापदण्ड :

(१) **सामान्य आवश्यकता :**

पृथकता दूरी :

विवरण	**न्यूनतम दूरी (मिटर)**	
	मूल	**प्रमाणित**
बीउ उत्पादन गरिने खेतदेखि अर्को जात लगाएको खेतसम्म वा जातीय शुद्धता नभएको उही जात	३	३

आधिकारिकता मुद्रण विभागबाट प्रमाणित गरिएपछि मात्र लागु हुनेछ।

(२) **विशेष आवश्यकता**:

क्र.स.	बाली	बेजातको बोट अधिकतम (प्रतिशत)		रोगी बोट अधिकतम (प्रतिशत)		निषेधित झारपात अधिकतम (प्रतिशत)		निषेधित रोग
		मूल	प्रमाणित	मूल	प्रमाणित	मूल	प्रमाणित	
१.	धान	०.०५	०.२०	०.२०	०.५०	०.०५	०.१	नेक ब्लाष्ट

<u>द्रष्टव्य</u> : निषेधित झारपात अधिकतम (प्रतिशत): धान बालीमा जङ्गली धान (*Oryza sativa* L.var. *fatua prain*) लाई निषेधित झार मानिएको छ।

(२) **बीउ स्तरको मापदण्ड**: बीउको गुणस्तरको न्यूनतम हद देहाय बमोजिम तोकिएका छन् :-

क्र.सं.	विवरण	परिमाण		
		मूल	प्रमाणित	उन्नत
१.	भौतिक शुद्धता न्यूनतम (प्रतिशत)	९८	९८	९७
२.	निष्क्रिय पदार्थ अधिकतम (प्रतिशत)	२	२	३
३.	अन्य बालीको बीउ अधिकतम (दाना प्रति केजीमा)	१०	२०	२०
४.	निषेधित झारपातको बीउ अधिकतम (दाना प्रति केजीमा)	२	५	५
५.	पहिचान गर्न सकिने सोही बालीको अन्य जातको बीउ अधिकतम (दाना प्रति केजीमा)	१०	२०	२०

आधिकारिकता मुद्रण विभागबाट प्रमाणित गरिएपछि मात्र लागु हुनेछ।

क्र.सं.	विवरण	परिमाण		
		मूल	प्रमाणित	उन्नत
६.	उमारशक्ति न्यूनतम (प्रतिशत)	८०	८०	८०
७.	साधारण भाँडोमा राख्दा चिस्यान अधिकतम (प्रतिशत)	१३	१३	१३
८.	चिस्यान नछिर्ने भाँडोमा राख्दा चिस्यान अधिकतम (प्रतिशत)	८	८	८

(ख) **वर्णशङ्कर धान (प्रजनन् बीउ) :**

(१) जातीय शुद्धता : धान बालीको प्रजनन् बीउ जातीय रूपमा शुद्ध हुनु पर्नेछ। जातीय रूपमा शुद्ध बीउ उत्पादन गर्न देहाय बमोजिमको खेत स्तरका मापदण्डको अवलम्बन गर्नु पर्नेछ :-

(क) जमिनको आवश्यकता: अवाञ्छित बिरुवाहरू नभएको जमिन साथै हरेक तीन वर्षमा जमिन फेर्नु पर्नेछ।

(ख) खेत निरीक्षण: खेत निरीक्षण देहाय बमोजिम कम्तीमा दुई पटक गर्नुपर्छ :-

(१) पहिलो बाली निरीक्षण - फूल फुल्ने अवस्थामा।

(२) दोस्रो निरीक्षण - बाली पाक्ने अवस्थादेखि कटानी अघि।

आधिकारिकता मुद्रण विभागबाट प्रमाणित गरिएपछि मात्र लागु हुनेछ।

(ग) **खडा बालीको मापदण्ड** :

(१) **सामान्य आवश्यकता :**

पृथकता दूरी :

विवरण	**न्यूनतम पृथकता दूरी (मिटर)**
बीउ उत्पादन गरिने खेतदेखि धान बालीको अन्य जात वा जातीय शुद्धता नभएको उही जात लगाइएको खेतसम्मको दूरी	३

द्रष्टव्य: फूल फुल्ने समयमा फेरबदल गरी धान बालीको पृथकता कायम गर्न सकिनेछ ।

(२) **विशेष आवश्यकता**:

क्र. सं.	**विवरण**	**अधिकतम प्रतिशत प्रजनन् बीउ**
१.	बेजातको बोट/बिरुवा	०.०२
२.	निषेधित झारपात	०.०२
३.	निषेधित रोग (घाँटी मरुवा)	नभएको
४.	अन्य रोग भएका बोट/बिरुवा	०.०२

द्रष्टव्य :(१) "अधिकतम प्रतिशत प्रजनन् बीउ" भन्नाले फूल फुल्ने अवस्थामा गरिएको कुनै पनि निरीक्षणमा अधिकतम प्रतिशत सम्झनु पर्छ ।

आधिकारिकता मुद्रण विभागबाट प्रमाणित गरिएपछि मात्र लागु हुनेछ।

(२) “बेजातको बोट/बिरुवा” भन्नाले अवाञ्छित बोट/बिरुवा सम्झनु पर्छ।

(३) “निषेधित झारपात” भन्नाले जङ्गली धान (Wild rice) *(Oryza sativa L. var. fatua Prain (Syn. O. sativa L. f. spontanea Rosch.)* सम्झनु पर्छ।

(२) बीउ स्तरका मापदण्ड : बीउको गुणस्तरको न्यूनतम हद देहायबमोजिम तोकिएका छन् :-

क.सं.	विवरण	परिमाण
१.	भौतिक शुद्धता न्यूनतम (प्रतिशत)	९८
२.	निष्क्रिय पदार्थ अधिकतम (प्रतिशत)	२.०
३.	भुस नभएको बीउ अधिकतम (दाना प्रति केजीमा)	२
४.	अन्य बालीका बीउ अधिकतम (दाना प्रति केजीमा)	५
५.	छुट्याउन सकिने अन्य जातको बीउ अधिकतम (दाना प्रति केजीमा)	५
६.	निषेधित झारपातको बीउ अधिकतम (दाना प्रति केजीमा)	२
७.	उमारशक्ति न्यूनतम (प्रतिशत)	८०
८.	साधारण भाँडोमा राख्दा चिस्यान अधिकतम (प्रतिशत)	१३
९.	चिस्यान नछिर्ने भाँडोमा राख्दा चिस्यान अधिकतम (प्रतिशत)	८

(ग) मूल वा उन्नत (वर्णशङ्कर) धान

आधिकारिकता मुद्रण विभागबाट प्रमाणित गरिएपछि मात्र लागु हुनेछ।

(१) जातीय शुद्धता : धान बालीको मूल वा उन्नत (वर्णशङ्कर) बीउ जातीय रूपमा शुद्ध हुनु पर्नेछ। जातीय रूपमा शुद्ध बीउ उत्पादन गर्न देहाय बमोजिमको खेत स्तरका मापदण्डको अवलम्बन गर्नु पर्नेछ :-

(**क**) **जमिनको आवश्यकता :** अवाञ्छित बिरुवाहरू नभएको जमिन साथै हरेक तीन वर्षमा जमिन फेर्नु पर्नेछ।

(**ख**) **खेत निरीक्षण** : खेत निरीक्षण देहाय बमोजिम कम्तीमा दुई पटक गर्नुपर्छ :-

(१) पहिलो बाली निरीक्षण - फूल फुल्नु अगाडि।

(२) दोस्रो निरीक्षण - फूल फुल्ने समयमा।

(३) तेस्रो निरीक्षण - बाली पाकेदेखि काट्नु अघिसम्म।

(**ग**) **खडा बालीको मापदण्ड** :

(१) **सामान्य आवश्यकता :**

पृथकता दूरी :

विवरणहरू	**न्यूनतम दूरी (मिटर)**	
	मूल बीउ ('ए' * 'बि')	**उन्नत (वर्णशङ्कर (F_1) बीउ ('ए"* 'आर')**
बीउ उत्पादन गरिने खेतदेखि धान बालीको अन्य जात वा जातीय	२००	१००

आधिकारिकता मुद्रण विभागबाट प्रमाणित गरिएपछि मात्र लागु हुनेछ।

शुद्धता नभएको उही जात लगाइएको खेतसम्मको दूरी		

द्रष्टव्य : फूल फुल्ने समयमा फेरबदल गरी वा बोर्डर रोबाट समेत धान बालीको पृथकता कायम गर्न सकिनेछ ।

(२) विशेष आवश्यकता :

क्र.सं.	विवरण	मूल बीउ	उन्नत (वर्णशङ्कर) बीउ
१.	पोथी लाइनमा बेजात बोट/बिरुवा अधिकतम (प्रतिशत)	०.०५	०.२०
२.	भाले लाइनमा बेजात बोट/ बिरुवा अधिकतम (प्रतिशत)	०.०५	०.२०
३.	पोथी बोटमा परागकण झरिरहेको बाला अधिकतम (प्रतिशत)	०.०५	०.१०
४.	निषेधित रोग (घाँटी मरूवा) (अधिकतम)	नभएको	नभएको
५.	अन्य रोग भएका बोट/बिरुवा अधिकतम (प्रतिशत)	०.२०	०.५०
६.	निषेधित झारपातका बोट/बिरुवा अधिकतम (प्रतिशत)	०.०१	०.०२

आधिकारिकता मुद्रण विभागबाट प्रमाणित गरिएपछि मात्र लागु हुनेछ।

मुद्रण विभाग सिंहदरबार

द्रष्टव्य : (१) मापदण्ड फिल्ड निरीक्षणका जुनसुकै बेलामा पूरा गरेको हुनु पर्नेछ।

(२) निषेधित झारपातः जङ्गली धान (Wild rice) (*Oryza sativa L. var. fatua Prain*) (*Syn. O. sativa L.f. spontanea Rosch.*) लाई मानिनेछ।

(२) **बीउ स्तरका मापदण्ड :** बीउको गुणस्तरको न्यूनतम हद देहायबमोजिम तोकिएका छन् :-

क्र.सं.	**विवरण**	**परिमाण**	
		मूल बीउ	**उन्नत (वर्णशङ्कर) बीउ**
१.	भौतिक शुद्धता न्यूनतम)प्रतिशत)	९८	९८
२.	निष्क्रिय पदार्थ अधिकतम)प्रतिशत)	२.०	२.०
३.	भुस नभएको बीउ अधिकतम (दाना प्रति केजीमा)	२	२
४.	अन्य बालीका बीउ अधिकतम (दाना प्रति केजीमा)	१०	२०
५.	छुट्याउन सकिने अन्य जातको बीउ अधिकतम (दाना प्रति केजीमा)	१०	२०
६.	जम्मा झारपातको बीउ अधिकतम (दाना प्रति केजीमा)	१०	२०
७.	निषेधित झारपातको बीउ अधिकतम (दाना प्रति केजीमा)	२	५
८.	उमारशक्ति न्यूनतम (प्रतिशत)	८०	८०

आधिकारिकता मुद्रण विभागबाट प्रमाणित गरिएपछि मात्र लागु हुनेछ।

९.	साधारण भाँडोमा राख्दा चिस्यान अधिकतम (प्रतिशत)	१३	१३
१०.	चिस्यान नछिर्ने भाँडोमा राख्दा चिस्यान अधिकतम (प्रतिशत)	८	८

२. **मकै** :

(क) खुला सेचित मकै

(१) जातीय शुद्धता : मकै बालीको बीउ जातीय रूपमा शुद्ध हुनु पर्नेछ। जातीय रूपमा शुद्ध बीउ उत्पादन गर्न देहाय बमोजिमको खेत स्तरका मापदण्डको अवलम्बन गर्नु पर्नेछ :-

(क) **जमिनको आवश्यकता :** स्वेच्छिक बोटबिरुवा नआउने जग्गा छनौट गर्नुपर्छ।

(ख) **खेत निरीक्षण** : खेत निरीक्षण देहाय बमोजिम कम्तीमा दुई पटक गर्नुपर्छ :-

(१) पहिलो बाली निरीक्षण- धान चमरा आउनु अघि ।

(२) दोस्रो निरीक्षण - धान चमरा पूर्ण रूपले निस्की सकेपछि ।

(ग) **खडा बालीको मापदण्ड :**

(१) **सामान्य आवश्यकता :**

पृथकता दूरी :

विवरण	**न्यूनतम दूरी (मिटर)**	
	मूल	**प्रमाणित**
बीउ उत्पादन गरिने खेतदेखि अर्को जात	३००	२००

आधिकारिकता मुद्रण विभागबाट प्रमाणित गरिएपछि मात्र लागु हुनेछ।

लगाएको खेतसम्म वा जातीय शुद्धता नभएको उही जात लगाएको खेतसम्मको दूरी		

<u>द्रष्टव्य</u> : मकैको दुई जातको बीचमा बीउ रोप्ने अन्तर कम्तीमा २१ दिन कायम गरिएको खण्डमा पृथकता दूरी कायम भएको मान्न सकिनेछ, तर दुई जातको फूल फुल्ने समय एउटै पर्नु हुँदैन ।

(२) विशेष आवश्यकता :

विवरण	**बेजातको बोट अधिकतम (प्रतिशत)**	
	मूल	**प्रमाणित**
बीउ मकै लगाएको खेतमा पाँच प्रतिशत वा सो भन्दा बढी बिरुवाको जुँगा परागकण लिन सक्ने अवस्थामा पुगेको बखत सोही खेतमा परागकण छोडी राखेको अर्कै जातको मकै	१	२

<u>द्रष्टव्य</u> : भाँचेर, नङ्याएर राखिएका मकैका घोगाको खलो वा भण्डारमा निरीक्षण गर्नुपर्छ । यस्तो निरीक्षणमा अन्य जातको घोगा वा उही जातको अन्य रङ्गको दाना भएको मकै घोगा एक प्रतिशत भन्दा बढी पाइनु हुँदैन र पाइए जति घोगा हटाउनु पर्छ ।

आधिकारिकता मुद्रण विभागबाट प्रमाणित गरिएपछि मात्र लागु हुनेछ।

मुद्रण विभाग, सिंहदरबार

(२) **बीउ स्तरका मापदण्ड** : बीउको गुणस्तरको न्यूनतम हद देहायबमोजिम तोकिएका छन् :-

क्र. सं.	विवरण	परिमाण		
		मूल	प्रमाणित	उन्नत
१.	भौतिक शुद्धता न्यूनतम (प्रतिशत)	९८	९८	९७
२.	निष्क्रिय पदार्थ अधिकतम (प्रतिशत)	२	२	३
३.	अन्य बालीको बीउ अधिकतम (दाना प्रति केजीमा)	५	१०	१०
४.	निषेधित झारपातको बीउ अधिकतम (दाना प्रति केजीमा)	०	०	०
५.	पहिचान गर्न सकिने सोही बालीको अन्य जातको बीउ अधिकतम (दाना प्रति केजीमा)	१०	२०	२०
६.	उमारशक्ति न्यूनतम (प्रतिशत)	८५	८५	८५
७.	साधारण भाँडोमा राख्दा चिस्यान अधिकतम (प्रतिशत)	१२	१२	१२
८.	चिस्यान नछिर्ने भाँडोमा राख्दा चिस्यान अधिकतम (प्रतिशत)	८	८	८

आधिकारिकता मुद्रण विभागबाट प्रमाणित गरिएपछि मात्र लागु हुनेछ।

(ख) वर्णशङ्कर मकै

प्रजनन् तथा मूल/स्रोत बीउ :

(१) जातीय शुद्धता : वर्णशङ्कर मकै बालीको प्रजनन् तथा मूल/स्रोत बीउ जातीय रूपमा शुद्ध हुनु पर्नेछ। जातीय रूपमा शुद्ध बीउ उत्पादन गर्न देहाय बमोजिमको खेत स्तरका मापदण्डको अवलम्बन गर्नु पर्नेछ :-

(क) **जमिनको आवश्यकता :** अवाञ्छित बिरुवाहरू नभएको जमिन साथै हरेक तीन वर्षमा जमिन फेर्नु हुनु पर्नेछ।

(ख) खेत निरीक्षण : खेत निरीक्षण देहाय बमोजिम कम्तीमा तीन पटक गर्नुपर्छ :-

(१) पहिलो बाली निरीक्षण- धान चमरा र जुँगा निस्कने अवस्थाभन्दा अगाडि ।

(२) दोस्रो निरीक्षण -फूल फुल्न शुरुवात भएको अवस्थामा ।

(३) तेस्रो निरीक्षण-फूल फुल्ने अन्त्य अवस्थामा।

(ग) घोगा निरीक्षण : घोगाको निरीक्षण बाली कटानी पश्चात बेजात घोगा हटा शुद्ध घोगाको सुनिश्चितताको लागि गरिनेछ ।

आधिकारिकता मुद्रण विभागबाट प्रमाणित गरिएपछि मात्र लागु हुनेछ।

(घ) खडा बालीको मापदण्ड :

(१) सामान्य आवश्यकता :

पृथकता दूरी :

क्र. सं.	**विवरणहरू**	**न्यूनतम पृथकता दूरी (मिटर)**
१.	बीउ उत्पादन गरिने खेतदेखि मकै बालीको जातीय रूपमा शुद्धता नभएको तर एकै रङ्ग र बनावटको उही इनब्रिड लाइन लगाइएको खेतसम्मको दूरी	४००
२.	बीउ उत्पादन गरिने खेतदेखि बालीको फरक रङ्ग र बनावटको दाना भएको वा चरीघाँस (टियोसेन्टी) लगाएको खेतसम्मको दूरी	६००

<u>**द्रष्टव्य**</u>: (१) फूल फुल्ने समयको फेरबदल गरी मकै बालीको पृथकता कायम गर्न सकिनेछ ।

(२) बीउ उत्पादनमा पोथी बिरुवामा ५ प्रतिशत वा सोभन्दा बढी बिरुवाहरू परागकण लिनसक्ने जुँगा भएका अवस्थामा निर्दिष्ट पृथकता दूरीभित्रको नजिकैको जग्गामा ०.२० प्रतिशतभन्दा

आधिकारिकता मुद्रण विभागबाट प्रमाणित गरिएपछि मात्र लागु हुनेछ।

बढी बिरुवामा परागकण झरिरहेको अवस्थामा हुनु हुँदैन।

(२) **विशेष आवश्यकता:**

विवरण	बीउका लागि अधिकतम प्रतिशत
पाँच प्रतिशत वा सोभन्दा बढी पोथी बिरुवाहरू परागकण लिनसक्ने जुँगा भएको अवस्थामा हुँदा,बीउ उत्पादन गरिने सोही खेतमा परागकण खसिसकेको, खसिरहेको वा खस्नसक्ने अवस्थाका बेजातका बोटहरू	०.१०

द्रष्टव्य :

(१) "बीउका लागि अधिकतम प्रतिशत" भन्नाले फूल फल्ने अवस्थामा गरिएको कुनै पनि निरीक्षणमा अधिकतम स्वीकृत मापदण्ड सम्झनु पर्छ।

(२) विवरणमा उल्लिखित अवस्थामा अनावश्यक धानचमरा वा केही सानो भाग वा पूरै भाग धान चमरा जब दुई इन्चभन्दा बढी केन्द्रीय वा साइड भाग वा दुवै ग्लुमबाट परागकण बाहिर निस्किरहेको अवस्थामा रहेको ।

(२) **बीउ स्तरका मापदण्ड :** बीउको गुणस्तरको न्यूनतम हद देहायबमोजिम तोकिएका छन्:-

आधिकारिकता मुद्रण विभागबाट प्रमाणित गरिएपछि मात्र लागु हुनेछ।

क्र. सं.	विवरण	परिमाण
१.	भौतिक शुद्धता न्यूनतम (प्रतिशत)	९८
२.	निष्क्रिय पदार्थ अधिकतम (प्रतिशत)	२
३.	अन्य बालीको बीउ अधिकतम (दाना प्रति केजीमा)	५
४.	अन्य जातको फरक रङ्गको दाना र बनावटको दाना भएको अधिकतम (दाना प्रति केजीमा)	५
५.	झारपातको बीउ अधिकतम (दाना प्रति केजीमा)	नभएको
६.	उमारशक्ति न्यूनतम (प्रतिशत)	८५
७.	साधारण भाँडोमा राख्दा चिस्यान अधिकतम (प्रतिशत)	१२
८.	चिस्यान नछिर्ने भाँडोमा राख्दा चिस्यान अधिकतम (प्रतिशत)	८

द्रष्टव्य: भण्डारणपछि घोगा निरीक्षण गर्दा ०.२० प्रतिशतभन्दा बढी घोगा बेजात तथा भिन्न रङ्गको देखिएमा सो बीउ प्रयोग नगर्ने ।

(ग) सिङ्गल क्रस वर्णशङ्कर (मूल वा स्रोत बीउ)

सिङ्गल क्रस वर्णशङ्कर (मूल वा स्रोत बीउ) को स्रोत दुई वटा सूचिकृत इनब्रिडहरू हुन्। यदि यो बीउ स्रोत बीउको रूपमा प्रयोग गर्न डबल क्रस वा थ्रि वे क्रस वा टप क्रस बनाइन्छ भने यस बीउको स्तर मूल बीउ सरह हुन्छ र यसलाई अन्य (अन्न, घाँस आदि)

आधिकारिकता मुद्रण विभागबाट प्रमाणित गरिएपछि मात्र लागु हुनेछ।

उत्पादनमा प्रयोग भएमा उन्नत (वर्णशङ्कर) बीउ सरह मानिनेछ।

(१) जातीय शुद्धता : मकै बालीको सिङ्गल क्रस वर्णशङ्करको मूल वा स्रोत बीउ जातीय रूपमा शुद्ध हुनु पर्नेछ। जातीय रूपमा शुद्ध बीउ उत्पादन गर्न देहाय बमोजिमको खेत स्तरका मापदण्डको अवलम्बन गर्नु पर्नेछ :-

(**क**) **जमिनको आवश्यकता** : अवाञ्छित बिरुवाहरू नभएको जमिन हुनु पर्नेछ।

(ख) खेत निरीक्षण: खेत निरीक्षण देहाय बमोजिम कम्तीमा तीन पटक गर्नुपर्छ :-

(१) पहिलो बाली निरीक्षण - धान चमरा र जुँगा निस्कने अवस्थाभन्दा अगाडि ।

(२) दोस्रो निरीक्षण - फूल फुल्न शुरुवात भएको अवस्थामा ।

(३) तेस्रो निरीक्षण : फूल फुल्ने अन्त्य अवस्थामा ।

(ग) घोगा निरीक्षणः घोगाको निरीक्षण बाली कटानी पश्चात बेजात घोगा हटाई शुद्ध घोगाको सुनिश्चितताको लागि गरिनेछ ।

(घ) खडा बालीको मापदण्ड :

मुद्रण विभाग

आधिकारिकता मुद्रण विभागबाट प्रमाणित गरिएपछि मात्र लागु हुनेछ।

(१) **सामान्य आवश्यकता** :

पृथकता दूरी :

क्र. सं.	विवरण	न्यूनतम पृथकता दूरी (मिटर)
१.	बीउ उत्पादन गरिने खेतदेखि मकै बालीको जातीय रूपमा शुद्धता नभएको तर एकै रङ्ग र बनावटको उही इनब्रिड लाइन लगाइएको खेतसम्मको दूरी	४००
२.	बीउ उत्पादन गरिने खेतदेखि बालीको फरक रङ्ग र बनावटको दाना भएको वा चरीघाँस (टियोसेन्टी) लगाएको खेतसम्मको दूरी	६००
३.	दुई वा सो भन्दा बढी वर्णशङ्करको भाले साझा भएमा दुई पोथी जातहरूको बीचको पृथकता दूरी	५

<u>द्रष्टव्य</u> :

(१) फूल फुल्ने समयको फेरबदल गरी मकै बालीको पृथकता कायम गर्न सकिनेछ ।

(२) बीउ उत्पादनमा पोथी बिरुवामा ५ प्रतिशत वा सोभन्दा बढी बिरुवाहरू

आधिकारिकता मुद्रण विभागबाट प्रमाणित गरिएपछि मात्र लागु हुनेछ।

परागकण लिनसक्ने जुँगा भएको अवस्था वा निर्दिष्ट पृथकता दूरी भित्रको नजिकैको जग्गामा ०.२० प्रतिशतभन्दा बढी बिरुवाहरूमा परागकण झरिरहेको अवस्थामा हुनु हुँदैन।

(२) **विशेष आवश्यकता:**

क्र. सं.	**विवरण**	**अधिकतम प्रतिशत**
१.	फूल फुल्ने अवस्थामा गरिएको कुनै निरीक्षणमा पाँच प्रतिशत वा सोभन्दा बढी पोथी बिरुवाहरू परागकण लिनसक्ने जुँगा भएको अवस्थामा हुँदा, बीउ उत्पादन गरिने सोही खेतमा भाले लाइनमा परागकण खसिसकेको, खसिरहेको वा खस्नसक्ने र बिग्रन सक्ने सम्भावना भएका अवस्थाका बेजातका बोटहरू	०.२०
२.	फूल फुल्ने अवस्थामा गरिएको कुनै निरीक्षणमा पाँच प्रतिशत वा सोभन्दा बढी पोथी लाइनहरूमा परागकण लिनसक्ने जुँगा भएको अवस्थामा हुँदा, परागकण खसिसकेको, खसिरहेको वा खस्नसक्ने अवस्थामा रहेका अन्य जात वा पोथी बोटहरूका धानचमरा	०.५०

आधिकारिकता मुद्रण विभागबाट प्रमाणित गरिएपछि मात्र लागु हुनेछ।

३.	फूल फुल्ने अवस्थामा विभिन्न मितिहरूमा गरिएका निरीक्षणमा परागकण खसिरहेको, खसिसकेको वा खस्नसक्ने अवस्थामा रहेका समेत जम्मा धानचमरा	१
४.	अन्तिम निरीक्षणमा पोथी लाइनहरूमा देखिएका बेजातका बोट/बिरुवाहरू	०.२०

द्रष्टव्य :

(१) "अधिकतम प्रतिशत" भन्नाले फूल फल्ने अवस्थामा गरिएको कुनै पनि निरीक्षणमा अधिकतम स्वीकृत मापदण्ड सम्झनु पर्छ।

(२) क्र.सं. १ को विवरणमा उल्लिखित अवस्थामा अनावश्यक धानचमरा वा केही सानो भाग वा पूरै भाग धान चमरा जब दुई इन्चभन्दा बढी केन्द्रीय वा साइड भाग वा दुवै ग्लुमबाट परागकण बाहिर निस्किरहेको अवस्थामा रहेको।

(२) बीउ स्तरका मापदण्ड :

क्र.सं.	**विवरण**	**परिमाण**
१.	भौतिक शुद्धता न्यूनतम (प्रतिशत)	९८
२.	निष्क्रिय पदार्थ अधिकतम (प्रतिशत)	२
३.	अन्य बालीको बीउ अधिकतम (दाना प्रति केजीमा)	५

आधिकारिकता मुद्रण विभागबाट प्रमाणित गरिएपछि मात्र लागु हुनेछ।

४.	अन्य जातको फरक रङ्गको दाना र बनावटको दाना भएको अधिकतम (दाना प्रति केजीमा)	५
५.	झारपातको बीउ अधिकतम (दाना प्रति केजीमा)	नभएको
६.	उमारशक्ति न्यूनतम (प्रतिशत)	८५
७.	साधारण भाँडोमा राख्दा चिस्यान अधिकतम (प्रतिशत)	१२
८.	चिस्यान नछिर्ने भाँडोमा राख्दा चिस्यान अधिकतम (प्रतिशत)	८

द्रष्टव्य : भण्डारणपछि घोगा निरीक्षण गर्दा ०.२० प्रतिशतभन्दा बढी घोगा बेजात तथा भिन्न रङ्गको देखिएमा सो बीउ प्रयोग नगर्ने ।

(घ) उन्नत (वर्णशङ्कर) मकै

(१) जातीय शुद्धता : उन्नत वर्णशङ्कर मकै बालीको बीउ जातीय रूपमा शुद्ध हुनु पर्नेछ। जातीय रूपमा शुद्ध बीउ उत्पादन गर्न देहाय बमोजिमको खेत स्तरका मापदण्डको अवलम्बन गर्नु पर्नेछ :-

(**क) जमिनको आवश्यकता :** अवाञ्छित बिरुवाहरू नभएको जमिन साथै हरेक तीन वर्षमा जमिन फेर्नु पर्नेछ।

(**ख) खेत निरीक्षण** : खेत निरीक्षण देहाय बमोजिम कम्तीमा तीन पटक गर्नुपर्छ :-

(१) पहिलो बाली निरीक्षण- धान चमरा र जुँगा निस्कने अवस्थाभन्दा अगाडि ।

आधिकारिकता मुद्रण विभागबाट प्रमाणित गरिएपछि मात्र लागु हुनेछ।

(२) दोस्रो निरीक्षण -फूल फुल्ने शुरुवात अवस्थामा ।

(३) तेस्रो निरीक्षण-फूल फुल्ने अन्त्य अवस्थामा ।

(ग) घोगा निरीक्षणः घोगाको निरीक्षण बाली कटानी पश्चात् बेजात घोगा हटाई शुद्ध घोगाको सुनिश्चितताको लागि गरिनेछ ।

(घ) खडा बालीको मापदण्ड :

(**१**) **सामान्य आवश्यकता :**

पृथकता दूरी :

क्र. सं.	विवरणहरू	न्यूनतम पृथकता दूरी (मिटर)
१.	बीउ उत्पादन गरिने खेतदेखि मकै बालीको जातीय रूपमा शुद्धता नभएको तर एकै रङ्ग र बनावटको उही इनब्रिड लाइन लगाइएको खेतसम्मको दूरी	३००
२.	बीउ उत्पादन गरिने खेतदेखि बालीको फरक रङ्ग र बनावटको दाना भएको वा चरीघाँस (टियोसेन्टी) वा मुरली मकै वा गुलियो मकै लगाएको खेतसम्मको दूरी	४००
३.	दुई वा सोभन्दा बढी वर्णशङ्करहरूको भाले साझा भएमा दुई पोथी जातहरूको बीचको पृथकता दूरी	५

आधिकारिकता मुद्रण विभागबाट प्रमाणित गरिएपछि मात्र लागु हुनेछ।

द्रष्टव्य : फूल फुल्ने समयमा फेरबदल गरी वा बोर्डर रो बाट समेत पृथकता कायम गर्न सकिनेछ। बोर्डर रो राख्न थप मापदण्ड देहाय बमोजिम हुनेछ :-

(क) वर्णशङ्कर बीउ उत्पादनमा अनावश्यक बाहिरी परसेचनको जोखिमलाई न्यूनीकरण गर्नका लागि वरिपरि चारैतिर लगाइएको भाले पैत्रिक लाइनको न्यूनतम तीन हारहरूलाई बोर्डर रो भनिनेछ। बाहिरी घेरामा लगाइएको हार भित्री हारहरूभन्दा बाक्लो रोप्नु पर्छ।

(ख) बोर्डर रो मा लगाइएका भाले लाइन र फिल्डमा लगाइएका बोटहरू सँगै फुल्ने गरी एकै पटक रोपण गर्नु पर्नेछ।

(ग) अग्ला रुख, भवन, बोर्डर रुख आदिलाई बोर्डर रोको विकल्पको रूपमा भने लिइदैन ।

(घ) बोर्डर रो बाट उत्पादन भएको दाना बीउको रूपमा प्रयोग गर्न सकिंदैन ।

आधिकारिकता मुद्रण विभागबाट प्रमाणित गरिएपछि मात्र लागु हुनेछ।

(२) **विशेष आवश्यकता :**

क्र. सं.	विवरण	उन्नत (वर्णशङ्कर) बीउका लागि अधिकतम प्रतिशत
१.	फूल फुल्ने अवस्थामा गरिएको कुनै निरीक्षणमा पाँच प्रतिशत वा सो भन्दा बढी पोथी बिरुवाहरू परागकण लिनसक्ने जुँगा भएको अवस्थामा हुँदा, बीउ उत्पादन गरिने सोही खेतमा भाले लाइनमा परागकण खसिसकेको, खसिरहेको वा खस्नसक्ने अवस्थाका बेजातका बोटहरू	०.५०
२.	फूल फुल्ने अवस्थामा गरिएको कुनै निरीक्षणमा पाँच प्रतिशत वा सोभन्दा बढी पोथी लाइनहरूमा परागकण लिनसक्ने जुँगा भएको अवस्थामा हुँदा, परागकण खसिसकेको, खसिरहेको वा खस्नसक्ने अवस्थामा रहेका अन्य जात वा पोथी बोटहरूका धानचमरा	१
३.	फूल फूल्ने अवस्थामा विभिन्न मितिहरूमा गरिएका निरीक्षणमा परागकण खसिरहेको, खसिसकेका वा खस्नसक्ने अवस्थामा रहेका समेत जम्मा धानचमरा	२
४.	अन्तिम निरीक्षणमा पोथी	०.५०

आधिकारिकता मुद्रण विभागबाट प्रमाणित गरिएपछि मात्र लागु हुनेछ।

	लाइनहरूमा देखिएका बेजातका बोट/बिरुवाहरू	

द्रष्टव्य :

(१) "अधिकतम प्रतिशत" भन्नाले फूल फुल्ने अवस्थामा गरिएको कुनै पनि निरीक्षणमा अधिकतम स्वीकृत मापदण्ड सम्झनु पर्छ।

(२) क्र.सं. १ को विवरणमा उल्लिखित अवस्थामा अनावश्यक धानचमरा वा केही सानो भाग वा पूरै भाग धानचमरा जब दुई इन्च भन्दा बढी केन्द्रीय वा साइड भाग वा दुबै ग्लुमबाट परागकण बाहिर निस्किरहेको अवस्थामा रहेको।

(२) बीउ स्तरका मापदण्ड :

क्र. सं.	विवरण	परिमाण
१.	भौतिक शुद्धता न्यूनतम (प्रतिशत)	९८
२.	निष्क्रिय पदार्थ अधिकतम (प्रतिशत)	२
३.	अन्य बालीको बीउ अधिकतम (दाना प्रति केजीमा)	१०
४.	अन्य जातको फरक रङ्गको दाना र बनावटको दाना भएको अधिकतम (दाना प्रति केजीमा)	१०
५.	झारपातको बीउ अधिकतम (दाना	नभएको

आधिकारिकता मुद्रण विभागबाट प्रमाणित गरिएपछि मात्र लागु हुनेछ।

	प्रति केजीमा)	
६.	उमारशक्ति न्यूनतम (प्रतिशत)	८५
७.	साधारण भाँडोमा राख्दा चिस्यान अधिकतम (प्रतिशत)	१२
८.	चिस्यान नछिर्ने भाँडोमा राख्दा चिस्यान अधिकतम (प्रतिशत)	८

द्रष्टव्य : भण्डारण पछि घोगा निरीक्षण गर्दा ०.५० प्रतिशतभन्दा बढी घोगा बेजात तथा भिन्न रङ्गको देखिएमा सो बीउ प्रयोग नगर्ने ।

३. **गहुँ र जौ**

(१) जातीय शुद्धता : गहुँ र जौ बालीको बीउ जातीय रूपमा शुद्ध हुनु पर्नेछ। जातीय रूपमा शुद्ध बीउ उत्पादन गर्न देहाय बमोजिमको खेत स्तरका मापदण्डको अवलम्बन गर्नु पर्नेछ :-

(क) **जमिनको आवश्यकता** : स्वेच्छिक बोट बिरुवा नआउने जग्गा छनौट गर्नुपर्छ।

(ख) **खेत निरीक्षण** : खेत निरीक्षण देहाय बमोजिम कम्तीमा दुई पटक गर्नुपर्छ :-

(१) पहिलो निरीक्षण- बाला निस्कि सकेपछि ।

(२) दोस्रो निरीक्षण- बाली पाकिसकेपछि, तर काट्नु अघि ।

(ग) **खडा बालीको मापदण्ड** :

(१) **सामान्य आवश्यकता :**

आधिकारिकता मुद्रण विभागबाट प्रमाणित गरिएपछि मात्र लागु हुनेछ।

पृथकता दूरी :

क्र. सं.	विवरण	न्यूनतम दूरी (मिटर)	
		मूल	प्रमाणित
१.	बीउ उत्पादन गरिने खेतदेखि अर्को जात, वा जातीय शुद्धता नभएको उही जात लगाएको	३	३
२.	कालो पोके लागेको खेतबाट बीउ उत्पादन गरिने खेतसम्मको दूरी	१५०	१५०

(२) **विशेष आवश्यकता** :

क्र. स.	बाली	बेजातको बोट अधिकतम (प्रतिशत)		रोगी बोट प्रतिशत अधिकतम	छुट्याउन नसकिने अन्य बाली प्रतिशत अधिकतम			निषेधित रोग
		मूल	प्रमाणित	मूल	प्रमाणित	मूल	प्रमाणित	
१.	गहुँ र जौ	०.०५	०.३०	०.१०	०.५०	०.०५	०.१०	कालो पोके

<u>द्रष्टव्य</u> :

(१) गहुँ बालीमा जङ्गली मर्निङ्ग्लोरी/हिरणखुरी *(Convolvulus arvensis L).* रगतेझार *(Phalaris minor L.)* लाई निषेधित झार मानिएको छ।

(२) छुट्याउन नसकिने अन्य बालीहरूमा गहुँ बालीका लागि जौ, जै, ट्रिटिकेल तथा जौ बालीका लागि जै, गहुँ, ट्रिटिकेल एवम् जै बालीका लागि गहुँ, जै, र ट्रिटिकेल हुन्।

आधिकारिकता मुद्रण विभागबाट प्रमाणित गरिएपछि मात्र लागु हुनेछ।

(२) बीउ स्तरको मापदण्ड : बीउको गुणस्तरको न्यूनतम हद देहाय बमोजिम तोकिएको छ :-

क्र. सं.	विवरण	गहुँ			जौ		
		मूल	प्रमाणित	उन्नत	मूल	प्रमाणित	उन्नत
१.	भौतिक शुद्धता न्यूनतम (प्रतिशत)	९८	९८	९७	९८	९८	९७
२.	निष्क्रिय पदार्थ अधिकतम (प्रतिशत)	२	२	३	२	२	३
३.	अन्य बालीको बीउ अधिकतम (दाना प्रति केजीमा)	१०	२०	२०	१०	२०	२०
४.	निषेधित झारपातको बीउ अधिकतम (दाना प्रति केजीमा)	२	५	५	१०	२०	२०
५.	पहिचान गर्न सकिने सोही बालीको अन्य जातको बीउ अधिकतम (दाना प्रति केजीमा)	१०	२०	२०	१०	२०	२०
६.	उमारशक्ति न्यूनतम)प्रतिशत(	८५	८५	८०	८५	८५	८५
७.	साधारण भाँडोमा राख्दा चिस्यान अधिकतम (प्रतिशत)	१२	१२	१२	१२	१२	१२
८.	चिस्यान नछिर्ने भाँडोमा राख्दा चिस्यान अधिकतम (प्रतिशत)	८	८	८	८	८	८

४. **कोदो** (**Common/Finger/Little Millet**)/**चिनो** (**Porso Millet**) /**कागुनो** (**Foxtail/ Itialian Millet**) :

(१) जातीय शुद्धता : कोदो, चिनो र कागुनो बालीको बीउ जातीय रूपमा शुद्ध हुनु पर्नेछ। जातीय रूपमा शुद्ध बीउ उत्पादन गर्न देहाय बमोजिमको खेत स्तरका मापदण्डको अवलम्बन गर्नु पर्नेछ :-

(क) जमिनको आवश्यकता: स्वेच्छिक बोट बिरुवा नआउने जग्गा छनौट गर्नुपर्छ।

(ख) खेत निरीक्षण: खेत निरीक्षण देहाय बमोजिम कम्तीमा दुई पटक गर्नुपर्छ :-

(१) पहिलो निरीक्षण- बाला निस्किसकेपछि।

आधिकारिकता मुद्रण विभागबाट प्रमाणित गरिएपछि मात्र लागु हुनेछ।

(२) दोस्रो निरीक्षण- बाली पाकिसकेपछि, तर काट्नु अघि।

(ग) खडा बालीको मापदण्ड :

(१) **सामान्य आवश्यकता :**

पृथकता दूरी :

विवरण	**न्यूनतम दूरी (मिटर)**	
	मूल	**प्रमाणित**
बीउ उत्पादन गरिने खेतदेखि अर्को जात लगाएको खेतसम्म वा जातीय शुद्धता नभएको उही जात लगाएको खेतसम्मको दूरी	५	५

(२) **विशेष आवश्यकता :**

बाली	**बेजातको बोट अधिकतम (प्रतिशत)**	
	मूल	**प्रमाणित**
कोदो, कागुनो, चिनो	०.१०	०.२०

(२) बीउ स्तरको मापदण्ड: बीउको गुणस्तरको न्यूनतम हद देहाय बमोजिम तोकिएको छ :-

क्र. सं.	**विवरण**	**कोदो, कागुनो, चिनो**		
		मूल	प्रमाणित	उन्नत
१.	भौतिक शुद्धता न्यूनतम (प्रतिशत)	९७	९७	९६
२.	निष्क्रिय पदार्थ अधिकतम (प्रतिशत)	३	३	४

आधिकारिकता मुद्रण विभागबाट प्रमाणित गरिएपछि मात्र लागु हुनेछ।

३.	अन्य बालीको बीउ अधिकतम (दाना प्रति केजीमा)	१०	२०	२०
४.	झारपातको बीउ अधिकतम (दाना प्रति केजीमा)	१०	२०	२०
५.	उमारशक्ति न्यूनतम (प्रतिशत)	७५	७५	७०
६.	साधारण भाँडोमा राख्दा चिस्यान अधिकतम (प्रतिशत)	११	११	११
७.	चिस्यान नछिर्ने भाँडोमा राख्दा चिस्यान अधिकतम (प्रतिशत)	८	८	८

५. फापर (तिते/मिठे) :

(१) **जातीय शुद्धता** : फापर बालीको बीउ जातीय रूपमा शुद्ध हुनुपर्नेछ। जातीय रूपमा शुद्ध बीउ उत्पादन गर्न देहाय बमोजिमको खेत स्तरका मापदण्डको अवलम्बन गर्नु पर्नेछ :-

(क) जमिनको आवश्यकता : स्वेच्छिक बोट बिरुवा नआउने जग्गा छनौट गर्नुपर्छ। फापर लगाएका पुरानो जग्गा सकेसम्म बीउ उत्पादनका लागि छनौट गर्नु हुँदैन।

(ख) खेत निरीक्षण : खेत निरीक्षण देहाय बमोजिम कम्तीमा दुई पटक गर्नुपर्छ :-

(१) पहिलो निरीक्षण- बाला निस्कि सकेपछि।

(२) दोस्रो निरीक्षण- बाली पाकिसकेपछि, तर काट्नु अघि।

(ग) खडा बालीको मापदण्ड :

(**१**) **सामान्य आवश्यकता :**

पृथकता दूरी :

आधिकारिकता मुद्रण विभागबाट प्रमाणित गरिएपछि मात्र लागु हुनेछ।

विवरण	न्यूनतम दूरी (मिटर)	
	मूल	प्रमाणित
बीउ उत्पादन गरिने खेतदेखि अर्को जात लगाएको खेतसम्म वा जातीय शुद्धता नभएको उही जात लगाएको खेतसम्मको दूरी	१००	५०

(२) **विशेष आवश्यकता**:

क्र.सं.	बाली	बेजातको बोट अधिकतम (प्रतिशत)	
		मूल	प्रमाणित
१.	फापर	०.०५	०.१०

(२) बीउ स्तरको मापदण्ड: बीउको गुणस्तरको न्यूनतम हद देहाय बमोजिम तोकिएको छ :-

क्र. सं.	विवरण	फापर		
		मूल	प्रमाणित	उन्नत
१.	भौतिक शुद्धता न्यूनतम (प्रतिशत)	९७	९७	९६
२.	निष्क्रिय पदार्थ अधिकतम (प्रतिशत)	३	३	४
३.	अन्य बालीको बीउ अधिकतम (दाना प्रति केजीमा)	१०	२०	२०
४.	झारपातको बीउ अधिकतम (दाना प्रति केजीमा)	०	०	०
५.	पहिचान गर्न सकिने सोही बालीको अन्य जातको	१०	१०	२०

आधिकारिकता मुद्रण विभागबाट प्रमाणित गरिएपछि मात्र लागु हुनेछ।

क्र. सं.	विवरण	फापर		
		मूल	प्रमाणित	उन्नत
	बीउ अधिकतम (दाना प्रति केजीमा)			
६.	उमारशक्ति न्यूनतम (प्रतिशत)	७५	७५	७०
७.	साधारण भाँडोमा राख्दा चिस्यान अधिकतम (प्रतिशत)	१२	१२	१२
८.	चिस्यान नछिर्ने भाँडोमा राख्दा चिस्यान अधिकतम (प्रतिशत)	८	८	८

ख. दलहन बाली

१. मसुरो, चना, बोडी, मास, मुङ्ग

(१) जातीय शुद्धता : मसुरो, चना, बोडी, मास र मुङ्ग बालीको बीउ जातीय रूपमा शुद्ध हुनु पर्नेछ। जातीय रूपमा शुद्ध बीउ उत्पादन गर्न देहाय बमोजिमको खेत स्तरका मापदण्डको अवलम्बन गर्नु पर्नेछ :- :

(क) जमिनको आवश्यकता : स्वेच्छिक बोट बिरुवा नआउने जग्गा छनौट गर्नुपर्छ।

(ख) खेत निरीक्षण : खेत निरीक्षण देहाय बमोजिम कम्तीमा दुई पटक गर्नुपर्छ :-

(१) पहिलो निरीक्षण- फूल फुल्ने बेलामा वा फूल फुल्नु अघि।

(२) दोस्रो निरीक्षण- कोसा लागे देखि कोसा पाक्ने समय।

आधिकारिकता मुद्रण विभागबाट प्रमाणित गरिएपछि मात्र लागु हुनेछ।

(ग) खडा बालीको मापदण्ड :

(१) सामान्य आवश्यकता :

पृथकता दूरी :

विवरण	न्यूनतम दूरी (मिटर)	
	मूल	प्रमाणित
बीउ उत्पादन गरिने खेतदेखि अर्को जात लगाएको खेतसम्म वा जातीय शुद्धता नभएको उही जात लगाएको खेतसम्मको दूरी	१०	५

(२) विशेष आवश्यकता :

क्र. सं.	बाली	बेजातको बोट अधिकतम (प्रतिशत)		रोगी बोट प्रतिशत अधिकतम		निषेधित रोग
		मूल	प्रमाणित	मूल	प्रमाणित	
१.	मुसुरो	०.१०	०.२०	-	-	-
२.	चना	०.१०	०.२०	०.१०	०.५०	फ्युजारीयम विल्ट
३.	मास	०.१०	०.२०	-	-	-
४.	मुङ्ग	०.१०	०.२०	-	-	-
५.	बोडी	०.१०	०.२०	०.१०	०.२०/ ०.५०	Bean Common Mosaic Virus /एन्थ्राकनोज

(२) बीउ स्तरको मापदण्ड : बीउको गुणस्तरको न्यूनतम हद देहाय बमोजिम तोकिएको छ :-

क्र. सं.	विवरण	बीउको स्तर	मुसुरो	चना	मास	मुङ र बोडी
१.	भौतिक शुद्धता न्यूनतम (प्रतिशत)	मूल/प्रमाणित	९८	९८	९८	९८

आधिकारिकता मुद्रण विभागबाट प्रमाणित गरिएपछि मात्र लागु हुनेछ।

क्र.सं.	विवरण	बीउको स्तर	मुसुरो	चना	मास	मुङ र बोडी
२.	निष्क्रिय पदार्थ अधिकतम (प्रतिशत)	मूल/प्रमाणित/	२	२	२	२
३.	अन्य बालीको बीउ अधिकतम (दाना प्रति केजीमा)	मूल	५	५	५	०
		प्रमाणित/उन्नत	१०	१०	५	१०
४.	निषेधित झारपातको बीउ अधिकतम (दाना प्रति केजीमा)	मूल	५	०	५	०
		प्रमाणित/ उनन्त	१०	०	१०	१०
५.	पहिचान गर्न सकिने सोही बालीको अन्य जातको बीउ अधिकतम (दाना प्रति केजीमा)	मूल	१०	५	१०	५
		प्रमाणित/ उन्नत	२०	१०	२०	१०
६.	उमारशक्ति न्यूनतम (प्रतिशत)	मूल/प्रमाणित	७५	७५	७५	७५
७.	साधारण भाँडोमा राख्दा चिस्यान अधिकतम (प्रतिशत)	मूल/प्रमाणित/ उन्नत	९	९	९	९
८.	चिस्यान नछिर्ने भाँडोमा राख्दा चिस्यान अधिकतम (प्रतिशत)	मूल/प्रमाणित/ उन्नत	८	८	८	८
९.	भौतिक शुद्धता न्यूनतम (प्रतिशत)	उन्नत	९८	९७	९७	९७
१०.	उमारशक्ति न्यूनतम (प्रतिशत)	उन्नत	७५	७५	७०	७०

द्रष्टव्य : चनामा मर्निङ्गलोरी/हिरणखुरी *(Convolvulus arvensis L.)* र मुसुरोमा कुटिलकोसा *(Vicia spp.)* लाई निषेधित झार मानिएको छ।

आधिकारिकता मुद्रण विभागबाट प्रमाणित गरिएपछि मात्र लागु हुनेछ।

२. **रहर**

(१) **जातीय शुद्धता** : रहर बालीको बीउ जातीय रूपमा शुद्ध हुनु पर्नेछ। जातीय रूपमा शुद्ध बीउ उत्पादन गर्न देहाय बमोजिमको खेत स्तरका मापदण्डको अवलम्बन गर्नु पर्नेछ :-

(क) **जमिनको आवश्यकता** : स्वेच्छिक बोट बिरुवा नआउने जग्गा छनौट गर्नुपर्छ।

(ख) **खेत निरीक्षण** : खेत निरीक्षण देहाय बमोजिम कम्तीमा दुई पटक गर्नुपर्छ :-

(१) पहिलो निरीक्षण - फूल फुल्ने बेलामा वा फूल फुल्नु अघि।

(२) दोस्रो निरीक्षण - कोसा लागे देखि कोसा पाक्ने समय।

(ग) **खडा बालीको मापदण्ड** :

(१) **सामान्य आवश्यकता :**

पृथकता दूरी :

विवरण	**न्यूनतम दूरी (मिटर)**	
	मूल	**प्रमाणित**
बीउ उत्पादन गरिने खेतदेखि अर्को जात, वा जातीय शुद्धता नभएको उही जात लगाएको अर्को खेतसम्मको दूरी	२००	१००

आधिकारिकता मुद्रण विभागबाट प्रमाणित गरिएपछि मात्र लागु हुनेछ।

(२) **विशेष आवश्यकता**:

बाली	बेजातको बोट अधिकतम (प्रतिशत)	
	मूल	प्रमाणित
रहर	०.१०	०.२०

(२) बीउ स्तरको मापदण्ड: बीउको गुणस्तरको न्यूनतम हद देहाय बमोजिम तोकिएको छ :-

क्र. सं.	विवरण	मूल	प्रमाणित	उन्नत
१.	भौतिक शुद्धता न्यूनतम (प्रतिशत)	९८	९८	९७
२.	निष्क्रिय पदार्थ अधिकतम (प्रतिशत)	२	२	३
३.	अन्य बालीको बीउ अधिकतम (दाना प्रति केजीमा)	०	५	५
४.	पहिचान गर्न सकिने सोही बालीको अन्य जातको बीउ अधिकतम (दाना प्रति केजीमा)	५	१०	१०
५.	उमारशक्ति न्यूनतम (प्रतिशत)	७५	७५	७०
६.	साधारण भाँडोमा राख्दा चिस्यान अधिकतम (प्रतिशत)	९	९	९
७.	चिस्यान नछिर्ने भाँडोमा राख्दा चिस्यान अधिकतम (प्रतिशत)	८	८	८

३. सिमी, हिउँदे सिमी, राजमा

(१) जातीय शुद्धता : सिमी, हिउँदे सिमी र राजमा बालीको बीउ जातीय रूपमा शुद्ध हुनु पर्नेछ। जातीय रूपमा शुद्ध बीउ उत्पादन गर्न देहाय बमोजिमको खेत स्तरका मापदण्डको अवलम्बन गर्नु पर्नेछ :-

आधिकारिकता मुद्रण विभागबाट प्रमाणित गरिएपछि मात्र लागु हुनेछ।

(क) **जमिनको आवश्यकता** : स्वेच्छिक बोट बिरुवा नआउने जग्गा छनौट गर्नुपर्छ।

(ख) **खेत निरीक्षण** : खेत निरीक्षण देहाय बमोजिम कम्तीमा दुई पटक गर्नुपर्छ ।

(१) पहिलो निरीक्षण- फूल फुल्ने बेलामा वा फूल फुल्नु अघि ।

(२) दोस्रो निरीक्षण- कोसा लागे देखि कोसा पाक्ने समय ।

(ग) खडा बालीको मापदण्ड :

(१) सामान्य आवश्यकता :

पृथकता दूरी :

विवरण	**न्यूनतम दूरी (मिटर)**	
	मूल	**प्रमाणित**
बीउ उत्पादन गरिने खेतदेखि अर्को जात लगाएको खेतसम्म वा जातीय शुद्धता नभएको उही जात लगाएको खेतसम्मको दूरी	१०	५

(२) **विशेष आवश्यकता** :

बाली	**बेजातको बोट अधिकतम (प्रतिशत)**		**रोगी बोट प्रतिशत अधिकतम**		**निषेधित रोग**
	मूल	**प्रमाणित**	**मूल**	**प्रमाणित**	
सिमी, हिउँदे सिमी, राजमा	०.१०	०.२०	०.०५	०.१०	मोजाइक भाइरस

आधिकारिकता मुद्रण विभागबाट प्रमाणित गरिएपछि मात्र लागु हुनेछ।

(२) **बीउ स्तरको मापदण्ड** : बीउको गुणस्तरको न्यूनतम हद देहाय बमोजिम तोकिएको छ :-

क्र. सं.	विवरण	मूल	प्रमाणित	उन्नत
१.	भौतिक शुद्धता न्यूनतम (प्रतिशत)	९८	९८	९७
२.	निष्क्रिय पदार्थ अधिकतम (प्रतिशत)	२	२	३
३.	अन्य बालीको बीउ अधिकतम (दाना प्रति केजीमा)	५	१०	१०
४.	झारपातको बीउ अधिकतम (दाना प्रति केजीमा)	५	१०	१०
५.	उमारशक्ति न्यूनतम (प्रतिशत)	७५	७५	७०
६.	साधारण भाँडोमा राख्दा चिस्यान अधिकतम (प्रतिशत)	९	९	९
७.	चिस्यान नछिर्ने भाँडोमा राख्दा चिस्यान अधिकतम (प्रतिशत)	८	८	८

४. भटमास

(१) **जातीय शुद्धता** : भटमास बालीको बीउ जातीय रूपमा शुद्ध हुनु पर्नेछ। जातीय रूपमा शुद्ध बीउ उत्पादन गर्न देहाय बमोजिमको खेत स्तरका मापदण्डको अवलम्बन गर्नु पर्नेछ :-

(क) **जमिनको आवश्यकता** : स्वेच्छिक बोट बिरुवा नआउने जग्गा छनौट गर्नुपर्छ।

आधिकारिकता मुद्रण विभागबाट प्रमाणित गरिएपछि मात्र लागु हुनेछ।

(ख) खेत निरीक्षण : खेत निरीक्षण देहाय बमोजिम कम्तीमा दुई पटक गर्नुपर्छ ।

(१) पहिलो निरीक्षण- फूल फुल्ने बेलामा।

(२) दोस्रो निरीक्षण- कोसा पाक्ने समयमा बाली भित्र्याउनु भन्दा अघि।

(ग) खडा बालीको मापदण्ड :

(१) सामान्य आवश्यकता :

पृथकता दूरी :

विवरण	**न्यूनतम दूरी (मिटर)**	
	मूल	**प्रमाणित**
बीउ उत्पादन गरिने खेतदेखि अर्को जात लगाएको खेतसम्म वा जातीय शुद्धता नभएको उही जात लगाएको खेतसम्मको दूरी	३	३

(२) विशेष आवश्यकता :

बाली	**बेजातको बोट अधिकतम (प्रतिशत)**	
	मूल	**प्रमाणित**
भटमास	०.१०	०.५०

(२) बीउ स्तरको मापदण्ड : बीउको गुणस्तरको न्यूनतम हद देहाय बमोजिम तोकिएको छ :-

क्र. सं.	**विवरण**	**मूल**	**प्रमाणित**	**उन्नत**
१.	भौतिक शुद्धता न्यूनतम (प्रतिशत)	९८	९८	९७

आधिकारिकता मुद्रण विभागबाट प्रमाणित गरिएपछि मात्र लागु हुनेछ।

२.	निष्क्रिय पदार्थ अधिकतम (प्रतिशत)	२	२	३
३.	अन्य बालीको बीउ अधिकतम (दाना प्रति केजीमा)	-	१०	१०
४.	झारपातको बीउ अधिकतम (दाना प्रति केजीमा)	५	१०	१०
५.	उमारशक्ति न्यूनतम (प्रतिशत)	७५	७०	७०
६.	साधारण भाँडोमा राख्दा चिस्यान अधिकतम (प्रतिशत)	१२	१२	१२
७.	चिस्यान नछिर्ने भाँडोमा राख्दा चिस्यान अधिकतम (प्रतिशत)	७	७	७

ग. तेलहन बाली

१. तोरी, रायो, सर्स्यूँ, बदाम, तील र झुसे तील

(१) **जातीय शुद्धता** : तोरी, रायो, सर्स्युं, बदाम, तील र झुसे तील बालीको बीउ जातीय रूपमा शुद्ध हुनु पर्नेछ। जातीय रूपमा शुद्ध बीउ उत्पादन गर्न देहाय बमोजिमको खेत स्तरका मापदण्डको अवलम्बन गर्नु पर्नेछ :-

(क) **जमिनको आवश्यकता** : स्वेच्छिक बोट बिरुवा नआउने जग्गा छनौट गर्नुपर्छ।

(ख) **खेत निरीक्षण** : खेत निरीक्षण देहाय बमोजिम कम्तीमा दुई पटक गर्नुपर्छ :-

(१) पहिलो निरीक्षण- फूल फुल्ने बेलामा वा फूल फुल्नु अघि।

आधिकारिकता मुद्रण विभागबाट प्रमाणित गरिएपछि मात्र लागु हुनेछ।

(२) दोस्रो निरीक्षण- कोसा लागे देखि कोसा पाक्ने समय।

(ग) खडा बालीको मापदण्ड :

(१) **सामान्य आवश्यकता :**

पृथकता दूरी :

विवरण	बाली	न्यूनतम दूरी (मिटर)	
		मूल	प्रमाणित
बीउ उत्पादन गरिने खेतदेखि अर्को जात लगाएको खेतसम्म वा जातीय शुद्धता नभएको उही जात लगाएको खेतसम्मको दूरी	तोरी	२००	१००
	रायो र सर्स्युँ,	३००	२००
	बदाम	३	३
	तील	१००	५०
	झुसे तील	४००	२००

द्रष्टव्य :

तोरी, रायो, र सर्स्युँ बालीमा *Eruca sativa* र देहाय उल्लिखित *Brassica spp.* सँग समेत माथि उल्लिखित पृथकता दूरी कायम गर्नुपर्छ :-

Brassica alba (L.) Robench	:	White Mustard
Brassica chinensis L.	:	Chinese Cabbage (Non-heading)
Brassica compestris var. *dichomoto*	:	Brown Sarson or Kali Sarson
Brassica compestris var. *sarson*	:	Yellow Sarson
Brassica compestris var. *toria*	:	Toria
Brassica juncea (L.)	:	Indian Mustard, Rai or Bangla Sarson
Brassica juncea var. *rugosa* (Roxb.)	:	Broad leaf mustard or Rayo
Brassica juncea var. *cuneifolia*	:	Vegetable Mustard or

आधिकारिकता मुद्रण विभागबाट प्रमाणित गरिएपछि मात्र लागु हुनेछ।

		Rai
Brassica nigra L. Kock	:	Black Mustard or Banarasi Rai
Brassica pekinensis (Lour.) Rupr:		Chinese Cabbage (Heading)
*Brassica rapa*L.	:	Turnip
Brassica tournefortii Gouan	:	Wild Rai or Punjabi Rai

(२) **विशेष आवश्यकता**:

क्र. सं.	बाली	बेजातको बोट अधिकतम (प्रतिशत)		रोगी बोट प्रतिशत अधिकतम		निषेधित रोग
		मूल	प्रमाणित	मूल	प्रमाणित	
१.	तोरी	०.१०	०.५०	०.२०	०.५०	अल्टरनेरिया लिफ स्पट र स्क्लेरोटिनीया रट
२.	रायो र सर्स्युँ	०.१०	०.५०	०.२०	०.५०	अल्टरनेरिया लिफ स्पट र स्क्लेरोटिनीया रट
३.	बदाम	०.१०	०.२०	—	—	-
४.	तील	०.१०	०.२०	०.५०	१.००	लिफस्पट (Cercospora semi Zimm.)
५.	झुसे तील	०.०५	०.१०	—	—	

<u>द्रष्टव्य</u> : तोरी र रायोमा सत्यनाशी (*Argemone mexicana* L.) Mexican Prickly Poppy लाई निषेधित झारपात मानिएको छ र यो झार मूल र प्रमाणित बीउ लगाएको खेतमा क्रमशः ०.०५ र ०.१० प्रतिशतभन्दा बढी हुनु हुँदैन ।

(२) **बीउ स्तरको मापदण्ड**: बीउको गुणस्तरको न्यूनतम हद देहाय बमोजिम तोकिएको छ :-

आधिकारिकता मुद्रण विभागबाट प्रमाणित गरिएपछि मात्र लागु हुनेछ।

क्र. सं.	विवरण	बीउको स्तर	मापदण्ड			
			तोरी	रायो / सर्स्युं	बदाम	तील/ झुसे तील
१.	भौतिक शुद्धता न्यूनतम (प्रतिशत)	मूल/प्रमाणित	९७	९७	९६	९७
२.	निष्क्रिय पदार्थ अधिकतम (प्रतिशत)	मूल/प्रमाणित/उन्नत	३	३	४	३
३.	अन्य बालीको बीउ अधिकतम (दाना प्रति केजीमा)	मूल	१०	१०	०	१०
		प्रमाणित/उन्नत	२०	२०	०	२०
४.	निषेधित झारपातको बीउ अधिकतम (दाना प्रति केजीमा)	मूल	५	१०	०	१०
		प्रमाणित/उन्नत	१०	२०	०	२०
५.	पहिचान गर्न सकिने सोही बालीको अन्य जातको बीउ अधिकतम (दाना प्रति केजीमा)	मूल	१०	१०	०	१०
		प्रमाणित/उन्नत	२०	२०	०	२०
६.	उमारशक्ति न्यूनतम)प्रतिशत(	मूल/प्रमाणित	८५	८५	७०	८०
७.	साधारण भाँडोमा राख्दा चिस्यान अधिकतम (प्रतिशत)	मूल/प्रमाणित	८	८	९	९
८.	चिस्यान नछिर्ने भाँडोमा राख्दा	मूल/प्रमाणित/उन्नत	७	७	५	५

आधिकारिकता मुद्रण विभागबाट प्रमाणित गरिएपछि मात्र लागु हुनेछ।

क्र. सं.	विवरण	बीउको स्तर	मापदण्ड			
			तोरी	रायो / सस्युँ	बदाम	तील/ झुसे तील
	चिस्यान अधिकतम (प्रतिशत)					
९.	भौतिक शुद्धता न्यूनतम (प्रतिशत)	उन्नत	९७	९७	९६	९७
१०.	उमारशक्ति न्यूनतम (प्रतिशत)	उन्नत	७५	७५	७०	७५

द्रष्टव्य : तोरी र रायोमा स्क्लेरोटिनीया रोग लागेको बीउको सङ्ख्या मूल र प्रमाणित बीउमा क्रमशः ०.१ र ०.५ प्रतिशतभन्दा बढी हुनु हुँदैन ।

घ. औद्योगिक बाली

१. सुर्ती

(१) जातीय शुद्धता : सुर्ती बालीको बीउ जातीय रूपमा शुद्ध हुनु पर्नेछ। जातीय रूपमा शुद्ध बीउ उत्पादन गर्न देहाय बमोजिमको खेत स्तरका मापदण्डको अवलम्बन गर्नु पर्नेछ :-

(क) जमिनको आवश्यकता : स्वेच्छिक बोट बिरुवा नआउने जग्गा छनौट गर्नुपर्छ।

(ख) खेत निरीक्षण : खेत निरीक्षण देहाय बमोजिम कम्तीमा तीन पटक गर्नुपर्छ :-

आधिकारिकता मुद्रण विभागबाट प्रमाणित गरिएपछि मात्र लागु हुनेछ।

(१) पहिलो निरीक्षण- फूल फुल्नु अघि।

(२) दोस्रो निरीक्षण- फूल फुल्ने तथा परागसेचन हुने समयमा।

(३) तेस्रो निरीक्षण- बाली तयार भएर भित्र्याउने कार्य गर्नु अघि।

(ग) खडा बालीको मापदण्ड :

(**१**) **सामान्य आवश्यकता :**

पृथकता दूरी :

विवरण	**न्यूनतम दूरी (मिटर)**	
	मूल	**प्रमाणित**
बीउ उत्पादन गरिने खेतदेखि अर्को जात लगाएको खेतसम्म वा जातीय शुद्धता नभएको उही जात लगाएको खेतसम्मको दूरी	३	३

(**२**) **विशेष आवश्यकता** :

बाली	**बेजातको बोट अधिकतम (प्रतिशत)**	
	मूल	**प्रमाणित**
सुर्ती	०.१०	०.२०

(२) बीउ स्तरको मापदण्ड : बीउको गुणस्तरको न्यूनतम हद देहाय बमोजिम तोकिएको छ :-

क्र. सं.	**विवरण**	**बीउको स्तर**	**परिमाण**
१.	भौतिक शुद्धता न्यूनतम (प्रतिशत)	मूल/प्रमाणित	९५

आधिकारिकता मुद्रण विभागबाट प्रमाणित गरिएपछि मात्र लागु हुनेछ।

२.	निष्क्रिय पदार्थ अधिकतम (प्रतिशत)	मूल/प्रमाणित/उन्नत	५
३.	उमारशक्ति न्यूनतम (प्रतिशत)	मूल/प्रमाणित	७०
४.	साधारण भाँडोमा राख्दा चिस्यान अधिकतम (प्रतिशत)	मूल/प्रमाणित	–
५.	चिस्यान नछिर्ने भाँडोमा राख्दा चिस्यान अधिकतम (प्रतिशत)	मूल/प्रमाणित/उन्नत	५
६.	भौतिक शुद्धता न्यूनतम (प्रतिशत)	उन्नत	९५
७.	उमारशक्ति न्यूनतम (प्रतिशत)	उन्नत	७०

२. जुट

(१) **जातीय शुद्धता** : जुट बालीको बीउ जातीय रूपमा शुद्ध हुनु पर्नेछ। जातीय रूपमा शुद्ध बीउ उत्पादन गर्न देहाय बमोजिमको खेत स्तरका मापदण्डको अवलम्बन गर्नु पर्नेछ :-

(क) **जमिनको आवश्यकता : स्वेच्छिक बोट बिरुवा नआउने जग्गा छनौट गर्नुपर्छ।**

(ख) **खेत निरीक्षण : खेत निरीक्षण देहाय बमोजिम कम्तीमा तीन पटक गर्नुपर्छ :-**

(१) पहिलो निरीक्षण- फूल फुल्नु अघि।

(२) दोस्रो निरीक्षण- फूल फुली कोसा लाग्न थाले पछि।

(३) तेस्रो निरीक्षण- कोसा लागे देखि कोसा पाक्ने समयसम्ममा।

(ग) **खडा बालीको मापदण्ड** :

(१) **सामान्य आवश्यकता :**

पृथकता दूरी :

आधिकारिकता मुद्रण विभागबाट प्रमाणित गरिएपछि मात्र लागु हुनेछ।

विवरण	न्यूनतम दूरी (मिटर)	
	मूल	प्रमाणित
बीउ उत्पादन गरिने खेतदेखि अर्को जात लगाएको खेतसम्म वा जातीय शुद्धता नभएको उही जात लगाएको खेतसम्मको दूरी	५०	२५

द्रष्टव्य : जुट बालीमा यसका अन्य स्पेसिसबाट पनि कम्तीमा ५ मिटर पृथकता दूरी कायम राख्नुपर्छ।

(२) **विशेष आवश्यकता**:

बाली	बेजातको बोट अधिकतम (प्रतिशत)		रोगी बोट प्रतिशत अधिकतम		निषेधित रोग
	मूल	प्रमाणित	मूल	प्रमाणित	
जुट	०.५०	१.००	१.००	२.००	जुट क्लोरोसिस्

(२) **बीउ स्तरको मापदण्ड**: बीउको गुणस्तरको न्यूनतम हद देहाय बमोजिम तोकिएको छ :-

क्र. सं.	**विवरण**	**बीउको स्तर**	**परिमाण**
१.	भौतिक शुद्धता न्यूनतम (प्रतिशत)	मूल/प्रमाणित	९७
२.	निष्क्रिय पदार्थ अधिकतम (प्रतिशत)	मूल/प्रमाणित	३
३.	अन्य बालीको बीउ अधिकतम (दाना प्रति केजीमा)	मूल	५
		प्रमाणित/उन्नत	१०

आधिकारिकता मुद्रण विभागबाट प्रमाणित गरिएपछि मात्र लागु हुनेछ।

क्र. सं.	विवरण	बीउको स्तर	परिमाण
४.	झारपातको बीउ अधिकतम (दाना प्रति केजीमा)	मूल	५
		प्रमाणित/उन्नत	१०
५.	पहिचान गर्न सकिने सोही बालीको अन्य जातको बीउ अधिकतम (दाना प्रति केजीमा)	मूल	५
		प्रमाणित/उन्नत	१०
६.	उमारशक्ति न्यूनतम (प्रतिशत)	मूल/प्रमाणित	८०
७.	साधारण भाँडोमा राख्दा चिस्यान अधिकतम (प्रतिशत)	मूल/प्रमाणित/उन्नत	९
८.	चिस्यान नछिर्ने भाँडोमा राख्दा चिस्यान अधिकतम (प्रतिशत)	मूल/प्रमाणित/उन्नत	७
९.	भौतिक शुद्धता न्यूनतम (प्रतिशत)	उन्नत	९६
१०.	उमारशक्ति न्यूनतम (प्रतिशत)	उन्नत	७५

३. कपास

(१) **जातीय शुद्धता** : कपास बालीको बीउ जातीय रूपमा शुद्ध हुनु पर्नेछ। जातीय रूपमा शुद्ध बीउ उत्पादन गर्न देहाय बमोजिमको खेत स्तरका मापदण्डको अवलम्बन गर्नु पर्नेछ :-

(क) **जमिनको आवश्यकता** : स्वेच्छिक बोट बिरुवा नआउने जग्गा छनौट गर्नुपर्छ।

(ख) **खेत निरीक्षण** : खेत निरीक्षण देहाय बमोजिम कम्तीमा दुई पटक गर्नुपर्छ :-

(१) पहिलो निरीक्षण-फूल फुल्ने बेलामा।

आधिकारिकता मुद्रण विभागबाट प्रमाणित गरिएपछि मात्र लागु हुनेछ।

(२) दोस्रो निरीक्षण- फूल फुली बाली पाक्न थालेपछि।

(ग) खडा बालीको मापदण्ड :

(**१**) **सामान्य आवश्यकता :**

पृथकता दूरी :

विवरण	**न्यूनतम दूरी (मिटर)**	
	मूल	**प्रमाणित**
बीउ उत्पादन गरिने खेतदेखि अर्को जात लगाएको खेतसम्म वा जातीय शुद्धता नभएको उही जात लगाएको खेतसम्मको दूरी	५०	२५

द्रष्टव्य : कपास बालीमा यसका अन्य स्पेसिसबाट पनि कम्तीमा ५ मिटर पृथकता दूरी कायम राख्नुपर्छ ।

(**२**) **विशेष आवश्यकता** :

बाली	**बेजातको बोट अधिकतम (प्रतिशत)**	
	मूल	**प्रमाणित**
कपास	०.१०	०.२०

(२) बीउ स्तरको मापदण्ड : बीउको गुणस्तरको न्यूनतम हद देहाय बमोजिम तोकिएको छ :-

क्र. सं.	**विवरण**	**बीउको स्तर**	**परिमाण**
१.	भौतिक शुद्धता न्यूनतम (प्रतिशत)	मूल/प्रमाणित	९८
२.	निष्क्रिय पदार्थ अधिकतम (प्रतिशत)	मूल/प्रमाणित	२

आधिकारिकता मुद्रण विभागबाट प्रमाणित गरिएपछि मात्र लागु हुनेछ।

क्र. सं.	विवरण	बीउको स्तर	परिमाण
३.	अन्य बालीको बीउ अधिकतम (दाना प्रति केजीमा)	मूल	५
		प्रमाणित/उन्नत	१०
४.	झारपातको बीउ अधिकतम (दाना प्रति केजीमा)	मूल	५
		प्रमाणित/उन्नत	१०
५.	उमारशक्ति न्यूनतम (प्रतिशत)	मूल/प्रमाणित	६५
६.	साधारण भाँडोमा राख्दा चिस्यान अधिकतम (प्रतिशत)	मूल/प्रमाणित/ उन्नत	१०
७.	चिस्यान नछिर्ने भाँडोमा राख्दा चिस्यान अधिकतम (प्रतिशत)	मूल/प्रमाणित/ उन्नत	६
८.	भौतिक शुद्धता न्यूनतम (प्रतिशत)	उन्नत	९६
९.	उमारशक्ति न्यूनतम (प्रतिशत)	उन्नत	६५

ङ. तरकारी बाली

१. काउली, ब्रोकाउली, ग्याँठ गोबी, बन्दा, चाइनिज बन्दा, पाकचोय र रायोको साग :

(१) **जातीय शुद्धता** : काउली, ब्रोकाउली, ग्याँठ गोबी, बन्दा, चाइनिज बन्दा, पाकचोय र रायोको साग बालीको बीउ जातीय रूपमा शुद्ध हुनु पर्नेछ। जातीय रूपमा शुद्ध बीउ उत्पादन गर्न देहाय बमोजिमको खेत स्तरका मापदण्डको अवलम्बन गर्नु पर्नेछ :-

(क) **जमिनको आवश्यकता** : स्वेच्छिक बोट बिरुवा नआउने जग्गा छनौट गर्नुपर्छ।

(ख) **खेत निरीक्षण** : खेत निरीक्षण देहाय बमोजिम कम्तीमा तीन पटक गर्नुपर्छ :-

(१) पहिलो निरीक्षण- फूल (ग्याँठ) तयार

आधिकारिकता मुद्रण विभागबाट प्रमाणित गरिएपछि मात्र लागु हुनेछ।

भई बजारमा जाने अवस्थामा पुग्नु अघि।

(२) दोस्रो निरीक्षण- फूल (ग्याँठ) तयार भई बजारमा पठाउने अवस्थामा।

(३) तेस्रो निरीक्षण- फूल खेल्ने अवस्थामा।

(ग) **खडा बालीको मापदण्ड** :

(१) **सामान्य आवश्यकता :**

पृथकता दूरी :

(क) काउली, ब्रोकाउली, ग्याँठ गोबी, बन्दा, चाइनिज बन्दा, पाकचोय तथा रायोको सागको बीउ उत्पादनमा देहाय बमोजिमको पृथकता दूरी कायम गर्नुपर्छ।

विवरण	**न्यूनतम दूरी (मिटर)**	
	मूल	**प्रमाणित**
बीउ उत्पादन गरिने खेतदेखि अर्को जात वा जातीय शुद्धता नभएको उही जात तथा *Brassica* spp.अन्तर्गत पर्ने अन्य बाली लगाएको अर्को खेतसम्मको दूरी	१६००	१०००

(ख) रायोको साग *Brassica spp.* अन्तर्गत नपर्ने भए तापनि परागसेचन हुन सक्ने भएकाले माथि उल्लिखित पृथकता दूरी कायम गर्नुपर्छ ।

आधिकारिकता मुद्रण विभागबाट प्रमाणित गरिएपछि मात्र लागु हुनेछ।

(ग) काउली र बन्दामा माथि उल्लिखित पृथकता दूरी देहाय बमोजिम Brassica oleracea का varieties सँग पनि कायम राख्नुपर्छ :-

Brassica oleracia(L.) var.acephalaDC	:	Fodder Kale *Brassica oleracia*(L.)
var.botrytis L.	:	Cauliflower, Heading Broccoli
Brassica oleracea(L.) var.capitataL.	:	Cabbage
Brassica oleracia(L.) var.costataDC	:	Portugal Cabbage, Tronchuda Kale
Brassica oleracia(L.) var. gemmifera DC	:	Brussels sprouts
Brassicaoleracia(L.) var. gongylodesL.	:	Kohlrabi
Brassica oleracia(L.) var.italica	:	Broccoli (SproutingBroccoli)
Brassica oleracea(L.) var.millecapitata	:	Thousand-headedKale *Brassica oleracea*(L.)
var.oleracia	:	Wild Cabbage
Brassica oleracia(L.) var.ramose DC	:	Branching Bush Kale
Brassica oleracea(L.) var.subaudaL.	:	Savoy Cabbage
Brassica oleracea(L.) var.virdisL.	:	Collards, Tree Kale

मुद्रण विभाग, सिंहदरबार

आधिकारिकता मुद्रण विभागबाट प्रमाणित गरिएपछि मात्र लागु हुनेछ।

(२) **विशेष आवश्यकता** :

क्र. सं.	बाली	बेजातको बोट अधिकतम (प्रतिशत)		रोगी बोट अधिकतम (प्रतिशत)		निषेधित रोग
		मूल	प्रमाणित	मूल	प्रमाणित	
१.	काउली, ब्रोकाउली, ग्याँठ गोबी	०.१०	०.२०	०.१०	०.५०	अल्टरनेरीया लिफस्पट (कोसामा)
				०.१०	०.२०	ब्ल्याक रट
२.	बन्दा, चाईनिज बन्दा	०.१०	०.२०	०.१०	०.५०	अल्टरनेरीया लिफस्पट (कोसामा)
				०.१०	०.२०	ब्ल्याक रट
३.	पाकचोय, रायो साग	०.१०	०.५०	०.१०	०.५०	अल्टरनेरीया लिफस्पट (कोसामा)

(२) **बीउ स्तरको मापदण्ड** : बीउको गुणस्तरको न्यूनतम हद देहाय बमोजिम तोकिएको छ :-

क्र. सं.	विवरण	बीउको स्तर	परिमाण		
			काउली, ब्रोकाउली, ग्याँठ गोबी	बन्दा, चाईनिज बन्दा	पाकचोय, रायो
१.	भौतिक शुद्धता न्यूनतम (प्रतिशत)	मूल/प्रमाणित	९८	९८	९८
२.	निष्क्रिय पदार्थ अधिकतम (प्रतिशत)	मूल/प्रमाणित	२	२	२
३.	अन्य बालीको बीउ अधिकतम (दाना प्रति केजीमा)	मूल	-	-	५
		प्रमाणित/उन्नत	-	-	१०
४.	झारपातको बीउ	मूल	-	-	५

आधिकारिकता मुद्रण विभागबाट प्रमाणित गरिएपछि मात्र लागु हुनेछ।

क्र. सं.	विवरण	बीउको स्तर	परिमाण		
			काउली, ब्रोकाउली, ग्यॉंठ गोबी	बन्दा, चाईनिज बन्दा	पाकचोय, रायो
	अधिकतम (दाना प्रति केजीमा)	प्रमाणित/उन्नत	-	-	१०
५.	उमारशक्ति न्यूनतम (प्रतिशत)	मूल/प्रमाणित	७५	७५	७५
६.	साधारण भाँडोमा राख्दा चिस्यान अधिकतम (प्रतिशत)	मूल/प्रमाणित/ उन्नत	८	८	९
७.	चिस्यान नछिर्ने भाँडोमा राख्दा चिस्यान अधिकतम (प्रतिशत)	मूल/प्रमाणित/ उन्नत	५	५	५
८.	भौतिक शुद्धता न्यूनतम (प्रतिशत)	उन्नत	९८	९७	९७
९.	उमारशक्ति न्यूनतम (प्रतिशत)	उन्नत	७०	७०	७५

२. **लट्टे, पालुङ्गो :**

(१) जातीय शुद्धता: लट्टे र पालुङ्गो बालीको बीउ जातीय रूपमा शुद्ध हुनु पर्नेछ। जातीय रूपमा शुद्ध बीउ उत्पादन गर्न देहाय बमोजिमको खेत स्तरका मापदण्डको अवलम्बन गर्नु पर्नेछ :-

(क) जमिनको आवश्यकता : स्वेच्छिक बोट बिरुवा नआउने जग्गा छनौट गर्नुपर्छ।

(ख) खेत निरीक्षण : खेत निरीक्षण देहाय बमोजिम कम्तीमा दुई पटक गर्नुपर्छ :-

(१) पहिलो निरीक्षण- फूल फूल्नु अघि।

आधिकारिकता मुद्रण विभागबाट प्रमाणित गरिएपछि मात्र लागु हुनेछ।

(२) दोस्रो निरीक्षण-फूल फूलिसके पछि।

(ग) **खडा बालीको मापदण्ड** :

(१) **सामान्य आवश्यकता :**

पृथकता दूरी :

विवरण	**लट्टे**		**पालुङ्गो**	
	मूल	**प्रमाणित**	**मूल**	**प्रमाणित**
बीउ उत्पादन गरिने खेतदेखि अर्को जात वा जातीय शुद्धता नभएको उही जात तथा माथि दिएका बालीहरु अन्तर्गत पर्ने अन्य बाली लगाएको अर्को खेतसम्मको दूरी	४००	२००	१६००	१०००

(२) **विशेष आवश्यकता** :

बाली	**बेजातको बोट अधिकतम (प्रतिशत)**		**रोगी बोट प्रतिशत अधिकतम**		**निषेधित रोग**
	मूल	**प्रमाणित**	**मूल**	**प्रमाणित**	
लट्टे, पालुङ्गो	०.१०	०.२०	-	-	-

(२) **बीउ स्तरको मापदण्ड** : बीउको गुणस्तरको न्यूनतम हद देहाय बमोजिम तोकिएको छ :-

क्र. सं.	**विवरण**	**बीउको स्तर**	**लट्टे**	**पालुङ्गो**
१.	भौतिक शुद्धता न्यूनतम (प्रतिशत)	मूल /प्रमाणित	९५	९६

आधिकारिकता मुद्रण विभागबाट प्रमाणित गरिएपछि मात्र लागु हुनेछ।

क्र. सं.	विवरण	बीउको स्तर	लट्टे	पालुङ्गो
२.	निष्क्रिय पदार्थ अधिकतम (प्रतिशत)	मूल/प्रमाणित	५	४
३.	अन्य बालीको बीउ अधिकतम (दाना प्रति केजीमा)	मूल	५	५
		प्रमाणित/उन्नत	१०	५
४.	झारपातको बीउ अधिकतम (दाना प्रति केजीमा)	मूल	१०	५
		प्रमाणित/उन्नत	२०	५
५.	अन्य जातको बीउ अधिकतम (दाना प्रति केजीमा)	मूल	१०	-
		प्रमाणित/उन्नत	२०	-
६.	उमारशक्ति न्यूनतम (प्रतिशत)	मूल /प्रमाणित	७०	६५
७.	साधारण भाँडोमा राख्दा चिस्यान अधिकतम (प्रतिशत)	मूल/प्रमाणित/उन्नत	८	९
८.	चिस्यान नछिर्ने भाँडोमा राख्दा चिस्यान अधिकतम (प्रतिशत)	मूल/प्रमाणित/उन्नत	८	७
९.	भौतिक शुद्धता न्यूनतम (प्रतिशत)	उन्नत	९५	९५
१०.	उमारशक्ति न्यूनतम (प्रतिशत)	उन्नत	७०	६५

आधिकारिकता मुद्रण विभागबाट प्रमाणित गरिएपछि मात्र लागु हुनेछ।

३. **मूला र सलगम :**

(१) **जातीय शुद्धता** : मूला र सलगम बालीको बीउ जातीय रूपमा शुद्ध हुनु पर्नेछ। जातीय रूपमा शुद्ध बीउ उत्पादन गर्न देहाय बमोजिमको खेत स्तरका मापदण्डको अवलम्बन गर्नु पर्नेछ :-

(क) **जमिनको आवश्यकता** : स्वेच्छिक बोट बिरुवा नआउने जग्गा छनौट गर्नुपर्छ।

(ख) **खेत निरीक्षण** : आमा जरा उत्पादनको अवस्थामा देहाय बमोजिम कम्तीमा तीन पटक गर्नुपर्छ :-

(१) पहिलो निरीक्षण- बीउ छरेको २० देखि ३० दिनपछि ।

(२) दोस्रो निरीक्षण- जातीय शुद्धताको पहिचान गर्न जरा सार्ने बेलामा ।

(३) तेस्रो निरीक्षण- फूल फुलिरहेको अवस्थामा ।

(ग) **खडा बालीको मापदण्ड** :

(१) **सामान्य आवश्यकता :**

(क) **पृथकता दूरी** :

विवरण	आमा जरा उत्पादनका लागि पृथकता दूरी (मिटर)		न्यूनतम पृथकता दूरी (मिटर)	
	मूल	प्रमाणित	मूल	प्रमाणित
बीउ उत्पादन गरिने खेतदेखि अर्को जात वा जातीय शुद्धता	५	५	१६००	१०००

आधिकारिकता मुद्रण विभागबाट प्रमाणित गरिएपछि मात्र लागु हुनेछ।

नभएको उही जात लगाएको अर्को खेतसम्मको दूरी				

(ख) सलगम बालीको बीउ उत्पादन गर्दा देहायमा उल्लिखित *Brassica spp.* सँग समेत माथि उल्लिखित पृथकता दूरी कायम गर्नुपर्छ :-

Brassica alba (L.) Robench	:	White Mustard
Brassica chinensis L.	:	Chinese Cabbage (Non-heading)
Brassica chinensis julsen	:	Brown or Kali Sarson
Brassica juncea (L.)	:	Indian Mustard, Rai or Bangla Sarson
Brassica juncea var. rugosa (Roxb.)	:	Broad leaf mustard or Rayo
Brassica napus(L.) var. glauca	:	Yellow Sarson or Sarish
Brassica napus (L.) var.napobrassica	:	Rutbaga or Swede
Brassica napus L. var. napus	:	Maghi, Laha or Achara Rai
Brassica nigra L. Kock	:	Black Mustard or Banarasi Rai
Brassica pekinensis (Lour.) Rupr	:	Chinese Cabbage (Heading)
Brassica tournefortii Gouan	:	Wild Rai or Punjabi Rai

(२) **विशेष आवश्यकता**:

बाली	बेजातको बोट अधिकतम (प्रतिशत)		जातीय गुण नदेखाउने जरा प्रतिशत अधिकतम		रोगी बोट प्रतिशत अधिकतम		निषेधित रोग
	मूल	प्रमाणित	मूल	प्रमाणित	मूल	प्रमाणित	
मुला र सलगम	०.१०	०.२०	०.१०	०.२०	०.१०	०.५०	कोसामा लाग्ने अल्टरने

आधिकारिकता मुद्रण विभागबाट प्रमाणित गरिएपछि मात्र लागु हुनेछ।

							रिया लिफस्पट
					०.१०	०.२०	ब्ल्याक रट

(२) बीउ स्तरको मापदण्ड : बीउको गुणस्तरको न्यूनतम हद देहाय बमोजिम तोकिएको छ :-

क्र.सं.	विवरण	बीउको स्तर	परिमाण	
			मुला	सलगम
१.	भौतिक शुद्धता न्यूनतम (प्रतिशत)	मूल/प्रमाणित	९८	९८
२.	निष्क्रिय पदार्थ अधिकतम (प्रतिशत)	मूल/प्रमाणित	२	२
३.	अन्य बालीको बीउ अधिकतम (दाना प्रति केजीमा)	मूल	५	५
		प्रमाणित/उन्नत	१०	१०
४.	झारपातको बीउ अधिकतम (दाना प्रति केजीमा)	मूल	५	५
		प्रमाणित/उन्नत	१०	१०
५.	उमारशक्ति न्यूनतम (प्रतिशत)	मूल/प्रमाणित	७५	७५
६.	साधारण भाँडोमा राख्दा चिस्यान अधिकतम (प्रतिशत)	मूल/प्रमाणित	८	९
७.	चिस्यान नछिर्ने भाँडोमा राख्दा चिस्यान अधिकतम (प्रतिशत)	मूल/प्रमाणित/उन्नत	५	५
८.	भौतिक शुद्धता न्यूनतम (प्रतिशत)	उन्नत	९७	९७
९.	उमारशक्ति न्यूनतम (प्रतिशत)	उन्नत	७०	७०

आधिकारिकता मुद्रण विभागबाट प्रमाणित गरिएपछि मात्र लागु हुनेछ।

४. **गाजर :**

(१) जातीय शुद्धता : गाजर बालीको बीउ जातीय रूपमा शुद्ध हुनु पर्नेछ। जातीय रूपमा शुद्ध बीउ उत्पादन गर्न देहाय बमोजिमको खेत स्तरका मापदण्डको अवलम्बन गर्नु पर्नेछ :-

(**क**) **जमिनको आवश्यकता** : स्वेच्छिक बोट बिरुवा नआउने जग्गा छनौट गर्नुपर्छ।

(**ख**) **खेत निरीक्षण** :

(१) आमा जरा उत्पादनको अवस्थामा देहाय बमोजिम कम्तीमा दुई पटक खेत निरीक्षण गर्नुपर्छ :-

(क) पहिलो निरीक्षण- बीउ छरेको २० देखि ३० दिनपछि।

(ख) दोस्रो निरीक्षण- जातीय शुद्धताको पहिचान गर्न जरा सार्ने बेलामा।

(२) गाजरको बिरुवा बीउ उत्पादन दिने अवस्थामा पुगी सके पछि देहाय बमोजिम कम्तीमा चारपटक निरीक्षण गर्नुपर्छ :-

(क) पहिलो निरीक्षण- फूल फुल्नु अघि।

(ख) दोस्रो निरीक्षण- फूल फुलिरहेको अवस्थामा।

(ग) तेस्रो निरीक्षण- फूल फुलिरहेको अवस्थामा।

(घ) चौथो निरीक्षण- बाली पाकीसकेपछि।

आधिकारिकता मुद्रण विभागबाट प्रमाणित गरिएपछि मात्र लागु हुनेछ।

(ग) खडा बालीको मापदण्ड :

(१) सामान्य आवश्यकता :

पृथकता दूरी :

विवरण	आमा जरा उत्पादनका लागि पृथकता दूरी (मिटर)		न्यूनतम पृथकता दूरी (मिटर)	
	मूल	प्रमाणित	मूल	प्रमाणित
बीउ उत्पादन गरिने खेतदेखि अर्को जात वा जातीय शुद्धता नभएको उही जात लगाएको अर्को खेतसम्मको दूरी	५	५	१०००	५००

(२) **विशेष आवश्यकता** :

बाली	**बेजातको बोट अधिकतम (प्रतिशत)**	
	मूल	**प्रमाणित**
गाजर	०.१०	०.२०

(२) बीउ स्तरको मापदण्ड : बीउको गुणस्तरको न्यूनतम हद देहाय बमोजिम तोकिएको छ :-

क्र. सं.	**विवरण**	**बीउको स्तर**	**परिमाण**
१.	भौतिक शुद्धता न्यूनतम (प्रतिशत)	मूल/प्रमाणित	९६
२.	निष्क्रिय पदार्थ अधिकतम (प्रतिशत)	मूल/प्रमाणित	४
३.	अन्य बालीको बीउ अधिकतम (दाना प्रति केजीमा)	मूल	५
		प्रमाणित/उन्नत	५

आधिकारिकता मुद्रण विभागबाट प्रमाणित गरिएपछि मात्र लागु हुनेछ।

४.	निषेधित झारपातको बीउ अधिकतम (दाना प्रति केजीमा)	मूल	५
		प्रमाणित/उन्नत	५
५.	पहिचान गर्न सकिने सोही बालीको अन्य जातको बीउ अधिकतम (दाना प्रति केजीमा)	मूल	५
		प्रमाणित/उन्नत	५
६.	उमारशक्ति न्यूनतम (प्रतिशत)	मूल/प्रमाणित	६५
७.	साधारण भाँडोमा राख्दा चिस्यान अधिकतम (प्रतिशत)	मूल/प्रमाणित/उन्नत	९
८.	चिस्यान नछिर्ने भाँडोमा राख्दा चिस्यान अधिकतम (प्रतिशत)	मूल/प्रमाणित/उन्नत	६
९.	भौतिक शुद्धता न्यूनतम (प्रतिशत)	उन्नत	९४
१०.	उमारशक्ति न्यूनतम (प्रतिशत)	उन्नत	६५

द्रष्टव्य : गाजरमा जङ्गली गाजरलाई निषेधित झार मानिएको छ।

५. गोलभेडा :

(क) खुला सेचित गोलभेंडा

(१) जातीय शुद्धता : खुला सेचित गोलभेंडा बालीको बीउ जातीय रूपमा शुद्ध हुनु पर्नेछ। जातीय रूपमा शुद्ध बीउ उत्पादन गर्न देहाय बमोजिमको खेत स्तरका मापदण्डको अवलम्बन गर्नु पर्नेछ :-

(क) जमिनको आवश्यकता : स्वेच्छिक बोट बिरुवा नआउने जग्गा छनौट गर्नुपर्छ।

(ख) खेत निरीक्षण : खेत निरीक्षण देहाय बमोजिम कम्तीमा तीन पटक गर्नुपर्छ :-

आधिकारिकता मुद्रण विभागबाट प्रमाणित गरिएपछि मात्र लागु हुनेछ।

(१) पहिलो निरीक्षण- फूल फुल्नु अघि।

(२) दोस्रो निरीक्षण- फूल खेल्ने बेला वा फल लाग्ने बेलामा।

(३) तेस्रो निरीक्षण- फल पाकिसकेपछि तर टिप्नु भन्दा अगाडि ।

(ग) खडा बालीको मापदण्ड :

(१) **सामान्य आवश्यकता :**

पृथकता दूरी :

विवरण	**न्यूनतम दूरी (मिटर)**	
	मूल	**प्रमाणित**
बीउ उत्पादन गरिने खेतदेखि अर्को जात वा जातीय शुद्धता नभएको उही जात लगाएको अर्को खेतसम्मको दूरी	५०	२५

(२) **विशेष आवश्यकता** :

बाली	**बेजातको बोट अधिकतम (प्रतिशत)**		**रोगी बोट प्रतिशत अधिकतम**		**निषेधित रोग**
	मूल	**प्रमाणि**	**मूल**	**प्रमाणित**	
गोलभेडा	०.१०	०.२०	०.२०	०.५०	अर्ली ब्लाइट, फलमा लाग्ने ब्याक्टेरियल स्पट, र मोजाइक भाइरस

(२) बीउ स्तरको मापदण्ड : बीउको गुणस्तरको न्यूनतम हद देहाय बमोजिम तोकिएको छ :-

आधिकारिकता मुद्रण विभागबाट प्रमाणित गरिएपछि मात्र लागु हुनेछ।

क्र. सं.	विवरण	बीउको स्तर	परिमाण
१.	भौतिक शुद्धता न्यूनतम (प्रतिशत)	मूल र प्रमाणित	९८
२.	निष्क्रिय पदार्थ अधिकतम (प्रतिशत)	मूल/प्रमाणित	२
३.	अन्य बालीको बीउ अधिकतम (दाना प्रति केजीमा)	मूल	५
		प्रमाणित/उन्नत	१०
४.	उमारशक्ति न्यूनतम (प्रतिशत)	मूल/प्रमाणित	७०
५.	साधारण भाँडोमा राख्दा चिस्यान अधिकतम (प्रतिशत)	मूल/प्रमाणित/उन्नत	९
६.	चिस्यान नछिर्ने भाँडोमा राख्दा चिस्यान अधिकतम (प्रतिशत)	मूल/प्रमाणित/उन्नत	६
७.	भौतिक शुद्धता न्यूनतम (प्रतिशत)	उन्नत	९७
८.	उमारशक्ति न्यूनतम (प्रतिशत)	उन्नत	७०

(ख) वर्णशङ्कर गोलभेडा (*Lycopersicum esculentum Mill*)

(१) जातीय शुद्धता : वर्णशङ्कर गोलभेंडा बालीको बीउ जातीय रूपमा शुद्ध हुनु पर्नेछ। जातीय रूपमा शुद्ध बीउ उत्पादन गर्न देहाय बमोजिमको खेत स्तरका मापदण्डको अवलम्बन गर्नु पर्नेछ :-

(क) जमिनको आवश्यकता : अवाञ्छित बिरुवाहरू नभएको जमिन हुनुपर्नेछ। रोग तथा कीरा मुक्त हुनुपर्नेछ र यसका लागि उक्त जमिनमा आलु समुहका बाली लगाएको हुनु हुँदैन।

(ख) खेत निरीक्षण : खेत निरीक्षण देहाय बमोजिम कम्तीमा तीन पटक गर्नुपर्छ :-

आधिकारिकता मुद्रण विभागबाट प्रमाणित गरिएपछि मात्र लागु हुनेछ।

(१) पहिलो निरीक्षण- फूल फुल्नु अघि।

(२) दोस्रो निरीक्षण- फूल फुल्ने बेला वा फल लाग्ने बेलामा ।

(३) तेस्रो निरीक्षण- फल पाकिसकेपछि र टिप्नु भन्दा अगाडि ।

(ग) खडा बालीको मापदण्ड :

(१) **सामान्य आवश्यकता :**

पृथकता दूरी :

क्र.सं.	विवरणहरू	कम्तीमा पृथकता दूरी (मिटर)	
		मूल बीउ	उन्नत (वर्णशङ्कर) बीउ
१.	अन्य जात लगाइएका खेतदेखि व्यावसायिक वर्णशङ्कर जात वा जातीय शुद्धताका नभएको सोही जात	५०	२५
२.	भाले र पोथी बिरुवा वा बाबु आमा	-	

(२) विशेष आवश्यकता :

क्र.सं.	विवरण	अधिकतम प्रतिशत	
		मूल बीउ	उन्नत (वर्णशङ्कर) बीउ
१.	पोथी लाइनमा बेजातको बोट	०.०१	०.०५

आधिकारिकता मुद्रण विभागबाट प्रमाणित गरिएपछि मात्र लागु हुनेछ।

२.	भाले लाइनमा बेजातको बोट	०.०१	०.०५
३.	बीउबाट सर्ने रोगहरू लागेको ग्रसित बोट	०.१	०.५

द्रष्टव्य :

(१) "अधिकतम प्रतिशत" भन्नाले पोथी लाइनमा देखिने बेजात फूल फुल्ने अवस्थामा गरेको निरीक्षणमा मापदण्ड पुगेको सम्झनु पर्छ । बीउबाट सर्ने रोगहरूमा अन्तिम निरीक्षणमा हेरिनेछ।

(२) "बीउबाट सर्ने रोगहरू लागेको ग्रसित बोट" भन्नाले बीउबाट सर्ने रोगहरू

(क) अगौटे डढुवा (Alternaria solani Sorauer)

(ख) फलमा लाग्ने ब्याक्टेरियल थोप्ले (Xanthomonas vesicatoria)

(ग) सुर्तीमा लाग्ने मोजाइक (TMV- Tobacco Mosaic Virus)

(२) **बीउ स्तरका मापदण्ड** : बीउको गुणस्तरको न्यूनतम हद देहाय बमोजिम तोकिएको छ :-

क्र.सं.	**विवरण**	**मापदण्ड**	
		मूल बीउ	**उन्नत (वर्णशङ्कर) बीउ**
१.	भौतिक शुद्धता न्यूनतम (प्रतिशत)	९८	९८
२.	निष्क्रिय पदार्थ अधिकतम (प्रतिशत)	२	२
३.	अन्य बालीको बीउ अधिकतम (दाना प्रति केजीमा)	५	१०
४.	उमारशक्ति न्यूनतम (प्रतिशत)	७०	७०
५.	साधारण भाँडोमा राख्दा चिस्यान	९	९

आधिकारिकता मुद्रण विभागबाट प्रमाणित गरिएपछि मात्र लागु हुनेछ।

	अधिकतम (प्रतिशत)		
६.	चिस्यान नछिर्ने भाँडोमा राख्दा चिस्यान अधिकतम (प्रतिशत)	६	६

द्रष्टव्य : सबै प्रमाणित बीउको लटबाट ग्रो आउट टेस्ट गरी न्यूनतम ९० प्रतिशत जातीय शुद्धता भएको मापदण्ड पूरा भएको सुनिश्चितता गर्ने । यसरी गरिएको ग्रो आउट टेस्टमा बेजात जस्तै segregates, outcrosses and plants of other varieties १० प्रतिशत चिन्ह लगाइएका स्वयंसेचित भएको बोटहरूबाट १.५ प्रतिशतभन्दा बढी नभएको हुनु पर्नेछ।

६. **प्याज**

(१) **जातीय शुद्धता** : प्याज बालीको बीउ जातीय रूपमा शुद्ध हुनु पर्नेछ। जातीय रूपमा शुद्ध बीउ उत्पादन गर्न देहाय बमोजिमको खेत स्तरका मापदण्डको अवलम्बन गर्नु पर्नेछ :-

(**क**) **जमिनको आवश्यकता** : स्वेच्छिक बोट बिरुवा नआउने जग्गा छनौट गर्नुपर्छ।

(**ख**) **खेत निरीक्षण** :

(१) आमा गानो उत्पादनको अवस्थामा देहाय बमोजिम कम्तीमा दुई पटक खेत निरीक्षण गर्नुपर्छ :-

(क) पहिलो निरीक्षण- वेर्ना सारी सकेपछि।

(ख) दोस्रो निरीक्षण- गाना

आधिकारिकता मुद्रण विभागबाट प्रमाणित गरिएपछि मात्र लागु हुनेछ।

उखेल्दा।

(२) प्याजको बिरुवा बीउ उत्पादन दिने अवस्थामा पुगी सके पछि देहाय बमोजिम कम्तीमा चारपटक निरीक्षण गर्नुपर्छ :-

(क) पहिलो निरीक्षण- फूल फुल्नु भन्दा अघि।

(ख) दोस्रो निरीक्षण- फूल फुलिरहेको अवस्थामा।

(ग) तेस्रो निरीक्षण - फूल फुलिरहेको अवस्थामा।

(घ) चौथो निरीक्षण - बाली पाकिसकेपछि।

(ग) खडा बालीको मापदण्ड :

(१) **सामान्य आवश्यकता :**

पृथकता दूरी :

विवरण	**न्यूनतम दूरी (मिटर)**			
	आमा गानो उत्पादन गर्ने बेलामा		**बीउ उत्पादन गर्ने बेलामा**	
	मूल	**प्रमाणित**	**मूल**	**प्रमाणित**
बीउ उत्पादन गरिने खेतदेखि अर्को जात वा जातीय शुद्धता नभएको उही जात लगाएको अर्को खेतसम्मको दूरी	५	५	१६००	१०००

आधिकारिकता मुद्रण विभागबाट प्रमाणित गरिएपछि मात्र लागु हुनेछ।

(२) **विशेष आवश्यकता** :

बाली	जातीय शुद्धता नभएका बोट (आमा गानो उत्पादनको दोस्रो निरीक्षण) प्रतिशत अधिकतम		बेजातको बोट (बीउ उत्पादनको दोस्रो, तेस्रो र चौथो निरीक्षण) प्रतिशत अधिकतम		रोगी बोट (बीउ उत्पादनको दोस्रो, तेस्रो र चौथो निरीक्षण) प्रतिशत अधिकतम		निषेधित रोग
	मूल	प्रमाणित	मूल	प्रमाणित	मूल	प्रमाणित	
प्याज	०.१०	०.२०	०.१०	०.२०	०.२०	०.५०	पर्पल ब्लोच, एलो ड्वार्फ डिजीज

(२) **बीउ स्तरको मापदण्ड** : बीउको गुणस्तरको न्यूनतम हद देहाय बमोजिम तोकिएको छ :-

क्र. सं.	विवरण	बीउको स्तर	परिमाण
१.	भौतिक शुद्धता न्यूनतम (प्रतिशत)	मूल/प्रमाणित	९८
२.	निष्क्रिय पदार्थ अधिकतम (प्रतिशत)	मूल/प्रमाणित	२
३.	अन्य बालीको बीउ अधिकतम (दाना प्रति केजीमा)	मूल	५
		प्रमाणित/उन्नत	१०
४.	झारपातको बीउ अधिकतम (दाना प्रति केजीमा)	मूल	५
		प्रमाणित/उन्नत	१०
५.	उमारशक्ति न्यूनतम (प्रतिशत)	मूल/प्रमाणित	७०
६.	साधारण भाँडोमा राख्दा चिस्यान अधिकतम	मूल/प्रमाणित/उन्नत	९

आधिकारिकता मुद्रण विभागबाट प्रमाणित गरिएपछि मात्र लागु हुनेछ।

	(प्रतिशत)		
७.	चिस्यान नछिर्ने भाँडोमा राख्दा चिस्यान अधिकतम (प्रतिशत)	मूल/प्रमाणित/उन्नत	६
८.	भौतिक शुद्धता न्यूनतम (प्रतिशत)	उन्नत	९७
९.	उमारशक्ति न्यूनतम (प्रतिशत)	उन्नत	६५

७. तने बोडी र घिउ/झांगे सिमीः खेत स्तर मापदण्ड

(१) जातीय शुद्धता : तने बोडी र घिउ/झांगे सिमी बालीको बीउ जातीय रूपमा शुद्ध हुनु पर्नेछ। जातीय रूपमा शुद्ध बीउ उत्पादन गर्न देहाय बमोजिमको खेत स्तरका मापदण्डको अवलम्बन गर्नु पर्नेछ :-

(क) **जमिनको आवश्यकता** : स्वेच्छिक बोट बिरुवा नआउने जग्गा छनौट गर्नुपर्छ।

(ख) **खेत निरीक्षण** : खेत निरीक्षण देहाय बमोजिम कम्तीमा दुई पटक खेत गर्नुपर्छ :-

(१) पहिलो निरीक्षण- फूल फुल्ने बेला वा फुल्नु अघि।

(२) दोस्रो निरीक्षण- कोसा लागेदेखि कोसा पाक्ने समयसम्ममा।

(ग) **खडा बालीको मापदण्ड** :

(१) **सामान्य आवश्यकता :**

पृथकता दूरी :

आधिकारिकता मुद्रण विभागबाट प्रमाणित गरिएपछि मात्र लागु हुनेछ।

विवरण	न्यूनतम दूरी (मिटर)	
	मूल	प्रमाणित
बीउ उत्पादन गरिने खेतदेखि अर्को जात वा जातीय शुद्धता नभएको उही जात लगाएको अर्को खेतसम्मको दूरी	५०	२५

(२) **विशेष आवश्यकता** :

बाली	बेजातको बोट अधिकतम (प्रतिशत)		रोगी बोट प्रतिशत अधिकतम		निषेधित रोग
	मूल	प्रमाणित	मूल	प्रमाणित	
बोडी र घिउ/झांगे सिमी	०.१०	०.५०	०.१०	०.२०	बीन कमन मोजाइक भाइरस
			०.१०	०.५०	एन्थ्राकनोज

(२) बीउ स्तरको मापदण्ड: बीउको गुणस्तरको न्यूनतम हद देहाय बमोजिम तोकिएको छ :-

क्र. सं.	विवरण	बीउको स्तर	परिमाण	
			बोडी	घिउ/झांगे सिमी
१.	भौतिक शुद्धता न्यूनतम (प्रतिशत)	मूल/प्रमाणित	९८	९८
२.	निष्क्रिय पदार्थ अधिकतम (प्रतिशत)	मूल/प्रमाणित	२	२
३.	पहिचान गर्न सकिने सोही बालीको अन्य जातको	मूल	५	–
		प्रमाणित/उन्नत	५	–

आधिकारिकता मुद्रण विभागबाट प्रमाणित गरिएपछि मात्र लागु हुनेछ।

क्र. सं.	विवरण	बीउको स्तर	परिमाण	
			बोडी	घिउ/झांगे सिमी
	बीउ अधिकतम (दाना प्रति केजीमा)			
४.	उमारशक्ति न्यूनतम (प्रतिशत)	मूल/प्रमाणित	७५	७५
५.	साधारण भाँडोमा राख्दा चिस्यान अधिकतम (प्रतिशत)	मूल/प्रमाणित/उन्नत	१०	१०
६.	चिस्यान नछिर्ने भाँडोमा राख्दा चिस्यान अधिकतम (प्रतिशत)	मूल/प्रमाणित/उन्नत	७	७
७.	भौतिक शुद्धता न्यूनतम (प्रतिशत)	उन्नत	९७	९७
८.	उमारशक्ति न्यूनतम (प्रतिशत)	उन्नत	७०	७०

८. **भण्टा, रामतोरिया र भेडे/ पीरो खुर्सानी**

(१) जातीय शुद्धता : भण्टा, रामतोरिया र भेडे/ पीरो खुर्सानी बालीको बीउ जातीय रूपमा शुद्ध हुनु पर्नेछ। जातीय रूपमा शुद्ध बीउ उत्पादन गर्न देहाय बमोजिमको खेत स्तरका मापदण्डको अवलम्बन गर्नु पर्नेछ :-

(क) **जमिनको आवश्यकता** : स्वेच्छिक बोट बिरुवा नआउने जग्गा छनौट गर्नुपर्छ।

(ख) **खेत निरीक्षण** : खेत निरीक्षण देहाय बमोजिम कम्तीमा तीन पटक गर्नुपर्छ :-

(१) पहिलो निरीक्षण- फूल फुल्नु अघि ।

आधिकारिकता मुद्रण विभागबाट प्रमाणित गरिएपछि मात्र लागु हुनेछ।

(२) दोस्रो निरीक्षण- फूल फुलिरहेको र फल लागिरहेको समयमा ।

(३) तेस्रो निरीक्षण- फल लागे देखि फल पाक्ने समयसम्म ।

(ग) खडा बालीको मापदण्ड :

(१) सामान्य आवश्यकता :

पृथकता दूरी :

विवरण	न्यूनतम दूरी (मिटर)	
	मूल	प्रमाणित
बीउ उत्पादन गरिने खेतदेखि अर्को जात वा जातीय शुद्धता नभएको उही जात वा जङ्गली रामतोरिया लगाएको अर्को खेतसम्मको दूरी	४००	२००

(२) विशेष आवश्यकता :

क्र. सं.	बाली	बेजातको बोट अधिकतम (प्रतिशत)		रोगी बोट प्रतिशत अधिकतम		निषेधित रोग
		मूल	प्रमाणित	मूल	प्रमाणित	
१.	भण्टा	०.१०	०.२०	०.२०	०.५०	फलमा लाग्ने फोमोप्सिस ब्लाइट
२.	रामतोरिया	०.१०	०.२०	–	–	
३.	भेडे/ पीरो खुर्सानी	०.१०	०.२०	०.१०	०.२०	ब्याक्टेरियल लिफ स्पट
				०.२०	०.५०	एन्थ्राकनोज

आधिकारिकता मुद्रण विभागबाट प्रमाणित गरिएपछि मात्र लागु हुनेछ।

(२) बीउ स्तरको मापदण्ड : बीउको गुणस्तरको न्यूनतम हद देहाय बमोजिम तोकिएको छ :-

क्र. सं.	विवरण	बीउको स्तर	परिमाण		
			भण्टा	रामतोरिया	भेडे/पीरो खुर्सानी
१.	भौतिक शुद्धता न्यूनतम (प्रतिशत)	मूल/प्रमाणित	९८	९९	९८
२.	निष्क्रिय पदार्थ अधिकतम (प्रतिशत)	मूल/प्रमाणित	२	१	२
३.	अन्य बालीको बीउ अधिकतम (दाना प्रति केजीमा)	मूल	०	०	५
		प्रमाणित/उन्नत	०	०	५
४.	झारपातको बीउ अधिकतम (दाना प्रति केजीमा)	मूल	०	०	५
		प्रमाणित/उन्नत	०	०	५
५.	पहिचान गर्न सकिने सोही बालीको अन्य जातको बीउ अधिकतम (दाना प्रति केजीमा)	मूल	–	५	–
		प्रमाणित/उन्नत	–	५	–
६.	उमारशक्ति न्यूनतम (प्रतिशत)	मूल/प्रमाणित	७०	७०	६५
७.	साधारण भाँडोमा राख्दा चिस्यान अधिकतम (प्रतिशत)	मूल/प्रमाणित/ उन्नत	९	१०	९
८.	चिस्यान नछिर्ने भाँडोमा राख्दा चिस्यान अधिकतम (प्रतिशत)	मूल/प्रमाणित/ उन्नत	६	७	६

आधिकारिकता मुद्रण विभागबाट प्रमाणित गरिएपछि मात्र लागु हुनेछ।

९.	भौतिक शुद्धता न्यूनतम (प्रतिशत)	उन्नत	९७	९८	९७
१०.	उमारशक्ति न्यूनतम (प्रतिशत)	उन्नत	६५	७०	६५

९. केराउ

(१) जातीय शुद्धता : केराउ बालीको बीउ जातीय रूपमा शुद्ध हुनु पर्नेछ। जातीय रूपमा शुद्ध बीउ उत्पादन गर्न देहाय बमोजिमको खेत स्तरका मापदण्डको अवलम्बन गर्नु पर्नेछ :-

(क) जमिनको आवश्यकता : स्वेच्छिक बोट बिरुवा नआउने जग्गा छनौट गर्नुपर्छ।

(ख) खेत निरीक्षण : खेत निरीक्षण देहाय बमोजिम कम्तीमा दुई पटक गर्नुपर्छ :-

(१) पहिलो निरीक्षण- फूल फुल्नुअघि ।

(२) दोस्रो निरीक्षण- फूल फुलेदेखि कोसा पाक्ने समयसम्म ।

(ग) खडा बालीको मापदण्ड :

(१) **सामान्य आवश्यकता :**

विवरण	न्यूनतम दूरी (मिटर)	
	मूल	प्रमाणित
बीउ उत्पादन गरिने खेतदेखि अर्को जात वा जातीय शुद्धता नभएको उही जात लगाएको अर्को खेतसम्मको दूरी	१०	५

आधिकारिकता मुद्रण विभागबाट प्रमाणित गरिएपछि मात्र लागु हुनेछ।

(२) **विशेष आवश्यकता** :

बाली	बेजातको बोट अधिकतम (प्रतिशत)		रोगी बोट प्रतिशत अधिकतम		निषेधित रोग
	मूल	प्रमाणित	मूल	प्रमाणित	
केराउ	०.१०	०.२०	०.१०	०.२०	पी मोजाइक भाइरस

(२) बीउ स्तरको मापदण्ड : बीउको गुणस्तरको न्यूनतम हद देहाय बमोजिम तोकिएको छ :-

क्र.सं.	विवरण	बीउको स्तर	परिमाण
१.	भौतिक शुद्धता न्यूनतम (प्रतिशत)	मूल/प्रमाणित	९८
२.	निष्क्रिय पदार्थ अधिकतम (प्रतिशत)	मूल/प्रमाणित	२
३.	पहिचान गर्न सकिने सोही बालीको अन्य जातको बीउ अधिकतम (दाना प्रति केजीमा)	मूल	५
		प्रमाणित/उन्नत	१०
४.	उमारशक्ति न्यूनतम (प्रतिशत)	मूल/प्रमाणित	७५
५.	साधारण भाँडोमा राख्दा चिस्यान अधिकतम (प्रतिशत)	मूल/प्रमाणित/उन्नत	१०
६.	चिस्यान नछिर्ने भाँडोमा राख्दा चिस्यान अधिकतम (प्रतिशत)	मूल/प्रमाणित/उन्नत	७

आधिकारिकता मुद्रण विभागबाट प्रमाणित गरिएपछि मात्र लागु हुनेछ।

७.	भौतिक शुद्धता न्यूनतम (प्रतिशत)	उन्नत	९७
८.	उमारशक्ति न्यूनतम (प्रतिशत)	उन्नत	७०

१०. करेला, लौका, काँक्रो, तर्बुजा, फर्सी, स्क्वास फर्सी, चिचिण्डा, घिरौंला र पाटे घिरौंला बाली

(क) खुल्ला सेचित

(१) जातीय शुद्धता : करेला, लौका, काँक्रो, तर्बुजा, फर्सी, स्क्वास फर्सी, चिचिण्डा, घिरौंला र पाटे घिरौंला बालीको बीउ जातीय रूपमा शुद्ध हुनु पर्नेछ। जातीय रूपमा शुद्ध बीउ उत्पादन गर्न देहाय बमोजिमको खेत स्तरका मापदण्डको अवलम्बन गर्नु पर्नेछ :-

(क) **जमिनको आवश्यकता** : स्वेच्छिक बोट बिरुवा नआउने जग्गा छनौट गर्नुपर्छ।

(ख) **खेत निरीक्षण** : खेत निरीक्षण देहाय बमोजिम कम्तीमा तीन पटक गर्नुपर्छ :-

(१) पहिलो निरीक्षण- फूल फुल्नुअघि ।

(२) दोस्रो निरीक्षण- फूल फुलेदेखि फल लाग्ने समयसम्म।

(३) तेस्रो निरीक्षण- फल लागेदेखि फल पाक्ने समयसम्ममा ।

(ग) **खडा बालीको मापदण्ड** :

आधिकारिकता मुद्रण विभागबाट प्रमाणित गरिएपछि मात्र लागु हुनेछ।

(१) **सामान्य आवश्यकता :**

पृथकता दूरी :

विवरण	न्यूनतम दूरी (मिटर)	
	मूल	प्रमाणित
बीउ उत्पादन गरिने खेतदेखि अर्को जात वा जातीय शुद्धता नभएको उही जात लगाएको अर्को खेतसम्मको दूरी	१०००	५००

(**क**) करेला, लौका, काँक्रो, तर्बुजा, फर्सी, स्क्वास फर्सी, चिचिण्डा, घिरौंला र पाटे घिरौंलाको बीउ उत्पादनमा देहाय बमोजिमको पृथकता दूरी कायम गर्नुपर्छ :-

(१) करेलाको बीउ उत्पादन गर्दा उल्लिखित पृथकता दूरी जङ्गली करेला, भाट करेला (कक्रोल) र वाल्सम एप्पलसँग समेत कायम राख्नुपर्छ ।

(२) उल्लिखित पृथकता दूरी घिरौंला र पाटे घिरौंलाको बीचमा पनि कायम राख्नुपर्छ।

(३) स्क्वास फर्सीमा हिउँदे स्क्वास (*Cucurbita maxima Duch.*), फर्सी (*C. moschata Duch./Poir*) र

आधिकारिकता मुद्रण विभागबाट प्रमाणित गरिएपछि मात्र लागु हुनेछ।

कुसाव (*C. mixta Pang.*) बाट पनि उल्लिखित पृथकता दूरी कायम राख्नुपर्छ।

(४) तर्बुजाको बीउ उत्पादन गरिएको खेतलाई जङ्गली तर्बुजा (Citrullus colocynthis L.) भएको खेतबाट पनि उल्लिखित पृथकता दूरी कायम राख्नुपर्छ।

(२) **विशेष आवश्यकता**:

क्र. सं.	बाली	बेजातको बोट अधिकतम (प्रतिशत)		रोगी बोट प्रतिशत अधिकतम		निषेधित रोग
		मूल	प्रमाणित	मूल	प्रमाणित	
१.	करेला र काँक्रो	०.१०	०.२०	०.१०	०.२०	मोजाइक भाइरस
२.	लौका, तर्बुजा र चिचिण्डा	०.१०	०.२०	-	-	
३.	फर्सी र स्क्वास फर्सी	०.१०	०.२०	०.१०	०.२०	क्यूकम्व र मोजाइक भाइरस
४.	घिरौंला र पाटे घिरौंला	०.१०	०.२०	-	-	

(२) **बीउ स्तरको मापदण्ड**: बीउको गुणस्तरको न्यूनतम हद देहाय बमोजिम तोकिएको छ :-

आधिकारिकता मुद्रण विभागबाट प्रमाणित गरिएपछि मात्र लागु हुनेछ।

क्र. सं.	विवरण	बीउको स्तर	परिमाण			
			करेला, घिरौंला र पाटे घिरौंला	काँक्रो, फर्सी र स्क्वास फर्सी	तर्वुजा	लौका र चिचिण्डा
१.	भौतिक शुद्धता न्यूनतम (प्रतिशत)	मूल/प्रमाणित	९८	९८	९८	९८
२.	निष्क्रिय पदार्थ अधिकतम (प्रतिशत)	मूल/प्रमाणित	२	२	२	२
३.	अन्य बालीको बीउ अधिकतम (दाना प्रति केजीमा)	मूल	–	–	५	–
		प्रमाणित/उन्नत	–	–	५	–
४.	निषेधित झारपातको बीउ अधिकतम (दाना प्रति केजीमा)	मूल	–	–	५	–
		प्रमाणित/उन्नत	–	–	५	–
५.	पहिचान गर्न सकिने सोही बालीको अन्य जातको बीउ अधिकतम (दाना प्रति केजीमा)	मूल	५	–	–	–
		प्रमाणित/उन्नत	५	–	–	–
६.	उमारशक्ति न्यूनतम (प्रतिशत)	मूल/प्रमाणित	६५	६५	६५	६०
७.	साधारण भाँडोमा राख्दा चिस्यान अधिकतम (प्रतिशत)	मूल/प्रमाणित/ उन्नत	९	९	९	७
८.	चिस्यान नछिर्ने भाँडोमा राख्दा चिस्यान अधिकतम (प्रतिशत)	मूल/प्रमाणित/ उन्नत	६	६	६	६

आधिकारिकता मुद्रण विभागबाट प्रमाणित गरिएपछि मात्र लागु हुनेछ।

क्र. सं.	विवरण	बीउको स्तर	परिमाण			
			करेला, घिरौंला र पाटे घिरौंला	काँक्रो, फर्सी र स्क्वास फर्सी	तर्बुजा	लौका र चिचिण्डा
९.	भौतिक शुद्धता न्यूनतम (प्रतिशत)	उन्नत	९७	९७	९७	९७
१०.	उमारशक्ति न्यूनतम (प्रतिशत)	उन्नत	६५	६५	६५	६५

<u>द्रष्टव्य</u> : तर्बुजा खेतमा जङ्गली तर्बुजा (*Citrullus colocynthis* L.) लाई निषेधित झार मानिएको छ।

(ख) वर्णशङ्कर काँक्रो

(१) **जातीय शुद्धता** : वर्णशङ्कर काँक्रो बालीको बीउ जातीय रूपमा शुद्ध हुनु पर्नेछ। जातीय रूपमा शुद्ध बीउ उत्पादन गर्न देहाय बमोजिमको खेत स्तरका मापदण्डको अवलम्बन गर्नु पर्नेछ :-

(क) **जमिनको आवश्यकता** : अवाञ्छित बिरुवाहरू नभएको जमिन हुनु पर्नेछ।

(ख) **खेत निरीक्षण** : खेत निरीक्षण देहाय बमोजिम कम्तीमा चार पटक गर्नुपर्छ :-

(१) पहिलो निरीक्षण- फूल फूल्नु अघि।

(२) दोस्रो निरीक्षण- फूल फुल्ने समय।

(३) तेस्रो निरीक्षण- फल लाग्ने समय।

आधिकारिकता मुद्रण विभागबाट प्रमाणित गरिएपछि मात्र लागु हुनेछ।

(४) चौथो निरीक्षण- फल पाक्ने समय वा बाली टिप्नु अघि ।

(ग) खडा बालीको मापदण्ड :

(क) सामान्य आवश्यकता :

पृथकता दूरी

विवरणहरू	**न्यूनतम दूरी (मिटर)**	
	मूल बीउ	**उन्नत (वर्णशङ्कर) बीउ**
अन्य जात लागाइएका खेतदेखि व्यावसायिक वर्णशङ्कर जात वा जातीय शुद्धताका नभएको सोही जात	१६००	१०००

(ख) विशेष आवश्यकता:

क्र. सं.	**विवरणहरू**	**अधिकतम प्रतिशत**	
		मूल बीउ	**उन्नत (वर्णशङ्कर) बीउ**
१.	पोथी लाइनमा बेजात बोट	०.०१	०.०५
२.	भाले लाइनमा बेजात बोट		०.०५
३.	भाले फूलबाट पोथी फूलमा परागकण खसिसकेको, खसिरहेको वा खस्नसक्ने बोट		०.१

आधिकारिकता मुद्रण विभागबाट प्रमाणित गरिएपछि मात्र लागु हुनेछ।

४.	बीउबाट सर्ने रोगहरू लागेको ग्रसित बोट	०.१	०.५

द्रष्टव्य :

(१) "अधिकतम प्रतिशत" भन्नाले पोथी लाइनमा देखिने बेजात फूल फुल्ने अवस्थामा गरेको निरीक्षणमा मापदण्ड पुगेको सम्झनु पर्छ। बीउबाट सर्ने रोगहरूमा अन्तिम निरीक्षणमा हेरिनेछ।

(२) "बीउबाट सर्ने रोगहरू लागेको ग्रसित बोट" भन्नाले बीउबाट सर्ने रोगहरू - फर्सीमा लाग्ने मोजाइक (CMV – Cucumber Mosaic Virus)

(२) **बीउ स्तरका मापदण्ड** : बीउको गुणस्तरको न्यूनतम हद देहाय बमोजिम तोकिएको छ :-

क्र. सं.	**विवरण**	**मापदण्ड**	
		मूल बीउ	**उन्नत (वर्णशङ्कर) बीउ**
१.	भौतिक शुद्धता न्यूनतम (प्रतिशत)	९८	९८
२.	निष्क्रिय पदार्थ अधिकतम (प्रतिशत)	२	२
३.	अन्य बालीको बीउ अधिकतम (दाना प्रति केजीमा)	५	१०
४.	उमारशक्ति प्रतिशत (कम्तीमा)	७०	७०
५.	साधारण भाँडोमा राख्दा चिस्यान अधिकतम (प्रतिशत)	९	९

आधिकारिकता मुद्रण विभागबाट प्रमाणित गरिएपछि मात्र लागु हुनेछ।

६.	चिस्यान नछिर्ने भाँडोमा राख्दा चिस्यान अधिकतम (प्रतिशत)	६	६

द्रष्टव्य : सबै प्रमाणित बीउ लटबाट ग्रो आउट टेस्ट गरी ९० प्रतिशत जातीय शुद्धता भएको मापदण्ड पूरा भएको सुनिश्चितता गर्ने। यसरी गरिएको ग्रो आउट टेस्टमा बेजात जस्तै segregates, outcrosses and plants of other varieties १० प्रतिशत चिन्ह लगाइएका स्वंसेचित भएको बोटहरूबाट १.४ प्रतिशतभन्दा बढी नभएको हुनु पर्नेछ।

११. स्वीस चार्ड

(१) जातीय शुद्धता : स्वीस चार्ड बालीको बीउ जातीय रूपमा शुद्ध हुनु पर्नेछ। जातीय रूपमा शुद्ध बीउ उत्पादन गर्न देहाय बमोजिमको खेत स्तरका मापदण्डको अवलम्बन गर्नु पर्नेछ :-

(**क**) **जमिनको आवश्यकता**: अवाञ्छित बिरुवाहरू नभएको जमिन हुनु पर्नेछ।

(**ख**) **खेत निरीक्षण** : खेत निरीक्षण देहाय बमोजिम कम्तीमा दुई पटक गर्नुपर्छ :-

(१) पहिलो निरीक्षण- फूल फूल्नु अघि।

(२) दोस्रो निरीक्षण- फल फलेदेखि कोसा पाक्ने समयसम्म ।

आधिकारिकता मुद्रण विभागबाट प्रमाणित गरिएपछि मात्र लागु हुनेछ।

(ग) खडा बालीको मापदण्ड :

(१) सामान्य आवश्यकता :

पृथकता दूरी :

विवरण	न्यूनतम दूरी (मिटर)	
	मूल	प्रमाणित
बीउ उत्पादन गरिने खेतदेखि अर्को जात वा जातीय शुद्धता नभएको उही जात लगाएको अर्को खेतसम्मको दूरी	१०००	५००

द्रष्टव्य : स्वीसचार्डको मूल र प्रमाणित बीउ लगाएको खेत बीट रुट, सुगर बीट, फोडर बीट तथा म्यांगोल्ड लगाएको खेतसँग क्रमशः २००० र १५०० मिटर पृथकता दूरी कायम राख्नु पर्छ।

(ख) विशेष आवश्यकता :

बाली	बेजातको बोट अधिकतम (प्रतिशत)	
	मूल	प्रमाणित
स्वीसचार्ड	०.१०	०.२०

(२) बीउ स्तरका मापदण्ड : बीउको गुणस्तरको न्यूनतम हद देहाय बमोजिम तोकिएको छ :-

आधिकारिकता मुद्रण विभागबाट प्रमाणित गरिएपछि मात्र लागु हुनेछ।

क्र. सं.	विवरण	बीउको स्तर	स्वीसचार्ड
१.	भौतिक शुद्धता न्यूनतम (प्रतिशत)	मूल र प्रमाणित	९७
२.	निष्क्रिय पदार्थ अधिकतम (प्रतिशत)	मूल /प्रमाणित	३
३.	अन्य बालीको बीउ अधिकतम (दाना प्रति केजीमा)	मूल	५
		प्रमाणित/उन्नत	१०
४.	झारपातको बीउ अधिकतम (दाना प्रति केजीमा)	मूल	५
		प्रमाणित/उन्नत	१०
५.	उमारशक्ति न्यूनतम (प्रतिशत)	मूल/प्रमाणित	६५
६.	साधारण भाँडोमा राख्दा चिस्यान अधिकतम (प्रतिशत)	मूल/प्रमाणित/उन्नत	९
७.	चिस्यान नछिर्ने भाँडोमा राख्दा चिस्यान अधिकतम (प्रतिशत)	मूल/प्रमाणित/उन्नत	७
८.	भौतिक शुद्धता न्यूनतम (प्रतिशत)	उन्नत	९६
९.	उमारशक्ति न्यूनतम (प्रतिशत)	उन्नत	६५

१२. कुरिलो, पार्सले र जिरीको साग

(१)जातीय शुद्धता : कुरिलो, पार्सले र जिरीको साग बालीको बीउ जातीय रूपमा शुद्ध हुनु पर्नेछ। जातीय रूपमा शुद्ध बीउ उत्पादन गर्न देहाय बमोजिमको खेत स्तरका मापदण्डको अवलम्बन गर्नु पर्नेछ :-

(क) जमिनको आवश्यकता : अवाञ्छित बिरुवाहरू नभएको जमिन हुनु पर्नेछ।

(ख) खेत निरीक्षण : खेत निरीक्षण देहाय बमोजिम कम्तीमा तीन पटक गर्नुपर्छ :-

आधिकारिकता मुद्रण विभागबाट प्रमाणित गरिएपछि मात्र लागु हुनेछ।

(१) पहिलो निरीक्षण- कुरिलो बाली -क्राउनिङ् अवस्थामा, पार्सले - फूल खेल्नु अघि र जिरीको साग - हेडिङ हुनुअघि वा पूर्ण रुपले बृद्धि भइसकेपछि।

(२) दोस्रो निरीक्षण- फूल खेलेदेखि फल लागेको अवस्थामा।

(३) तेस्रो निरीक्षण - परिपक्व अवस्थामा वा बाली काट्नु अघि।

(ग) खडा बालीको मापदण्ड :

(१) **सामान्य आवश्यकता :**

पृथकता दूरी :

क्र. सं.	विवरण	बाली	न्यूनतम दूरी (मिटर)	
			मूल	प्रमाणित
१.	बीउ उत्पादन गरिने खेतदेखि अर्को जात वा जातीय शुद्धता	कुरिलो र पार्सले	५००	३००
२.	नभएको उही जात लगाएको अर्को खेतसम्मको दूरी	जिरीको साग	५०	२५

(२) विशेष आवश्यकता :

क्र. सं.	बाली	बेजातको बोट अधिकतम (प्रतिशत)		रोगी बोट प्रतिशत अधिकतम		निषेधित झारपातको बोट प्रतिशत अधिकतम		निषेधित रोग
		मूल	प्रमाणित	मूल	प्रमाणित	मूल	प्रमाणित	
१.	कुरिलो	०.१०	०.२०	०.१०	०.५०	-	-	

आधिकारिकता मुद्रण विभागबाट प्रमाणित गरिएपछि मात्र लागु हुनेछ।

२.	पार्सले	०.१०	०.२०	०.१०	०.५०	-	-	पातको थोप्ले
३.	जिरीको साग	०.१०	०.२०	०.१०	०.५०	०.०१०	०.०२०	मोजाइक भाइरस

<u>द्रष्टव्य</u> : जिरीको सागमा जङ्गली जिरीको साग (*Lactuca scariola* L.) लाई निषेधित झारपातको रुपमा लिइन्छ।

(२) **बीउ स्तरका मापदण्ड :** बीउको गुणस्तरको न्यूनतम हद देहाय बमोजिम तोकिएको छ :-

क्र. सं.	**विवरण**	**बीउको स्तर**	**परिमाण**		
			कुरिलो	**पार्सले**	**जिरीको साग**
१.	भौतिक शुद्धता न्यूनतम (प्रतिशत)	मूल/प्रमाणित	९६	९७	९८
२.	निष्क्रिय पदार्थ अधिकतम (प्रतिशत)	मूल/प्रमाणित	४	३	२
३.	अन्य बालीको बीउ अधिकतम (दाना प्रति केजीमा)	मूल	५	५	०
		प्रमाणित/उन्नत	१०	१०	०
४.	निषेधित झारपातको बीउ अधिकतम (दाना प्रति केजीमा)	मूल	५	५	५
		प्रमाणित/उन्नत	१०	१०	१०
५.	पहिचान गर्न सकिने सोही बालीको अन्य जातको बीउ अधिकतम (दाना प्रति केजीमा)	मूल	–	–	५
		प्रमाणित/उन्नत	–	–	५
६.	उमारशक्ति न्यूनतम (प्रतिशत)	मूल/प्रमाणित	७०	६५	७०

आधिकारिकता मुद्रण विभागबाट प्रमाणित गरिएपछि मात्र लागु हुनेछ।

क्र. सं.	विवरण	बीउको स्तर	परिमाण		
			कुरिलो	पार्सले	जिरीको साग
७.	साधारण भाँडोमा राख्दा चिस्यान अधिकतम (प्रतिशत)	मूल/प्रमाणित/ उन्नत	८	८	८
८.	चिस्यान नछिर्ने भाँडोमा राख्दा चिस्यान अधिकतम (प्रतिशत)	मूल/प्रमाणित/ उन्नत	६	७	६
९.	भौतिक शुद्धता न्यूनतम (प्रतिशत)	उन्नत	९५	९६	९७
१०.	उमारशक्ति न्यूनतम (प्रतिशत)	उन्नत	७०	६५	७०

१३. धनियाँ

(१) जातीय शुद्धता : धनियाँ बालीको बीउ जातीय रूपमा शुद्ध हुनु पर्नेछ। जातीय रूपमा शुद्ध बीउ उत्पादन गर्न देहाय बमोजिमको खेत स्तरका मापदण्डको अवलम्बन गर्नु पर्नेछ :-

(क) जमिनको आवश्यकता : अवाञ्छित बिरुवाहरू नभएको जमिन हुनु पर्नेछ।

(ख) खेत निरीक्षण : खेत निरीक्षण देहाय बमोजिम कम्तीमा दुई पटक गर्नुपर्छ :-

(१) पहिलो निरीक्षण-४५ दिन भित्र।

(२) दोस्रो निरीक्षण-५० प्रतिशत फूल फूलिरहेको अवस्थामा।

(ग) खडा बालीको मापदण्ड :

आधिकारिकता मुद्रण विभागबाट प्रमाणित गरिएपछि मात्र लागु हुनेछ।

(१) **सामान्य आवश्यकता :**

पृथकता दूरी :

विवरण	**पृथकता दूरी**	
	मूल	**प्रमाणित**
बीउ उत्पादन गरिने खेतदेखि अर्को जात वा जातीय शुद्धता नभएको उही जात लगाएको अर्को खेतसम्मको दूरी (मिटर)	२००	१००

(२) विशेष आवश्यकता :

बाली	**बेजातको बोट अधिकतम (प्रतिशत)**		**रोगी बोट प्रतिशत अधिकतम**		**निषेधित झारपातको बोट प्रतिशत अधिकतम**		**निषेधित रोग**
	मूल	प्रमाणित	मूल	प्रमाणित	मूल	प्रमाणित	
धनियाँ	०.१०	०.५०	-	-	-	-	

(२) बीउ स्तरका मापदण्ड : बीउको गुणस्तरको न्यूनतम हद देहाय बमोजिम तोकिएको छ :-

क. सं.	**विवरण**	**बीउको स्तर**	**धनिया**
१.	भौतिक शुद्धता न्यूनतम (प्रतिशत)	मूल/प्रमाणित	९७
२.	निष्क्रिय पदार्थ अधिकतम (प्रतिशत)	मूल/प्रमाणित	३
३.	अन्य बालीको बीउ अधिकतम (दाना प्रति केजीमा)	मूल	१०
		प्रमाणित	२०

आधिकारिकता मुद्रण विभागबाट प्रमाणित गरिएपछि मात्र लागु हुनेछ।

४.	निषेधित झारपातको बीउ अधिकतम (दाना प्रति केजीमा)	मूल	–
		प्रमाणित	–
५.	पहिचान गर्न सकिने सोही बालीको अन्य जातको बीउ अधिकतम (दाना प्रति केजीमा)	मूल	–
		प्रमाणित	–
६.	उमारशक्ति न्यूनतम (प्रतिशत)	मूल/ प्रमाणित	६५
७.	साधारण भाँडोमा राख्दा चिस्यान अधिकतम (प्रतिशत)	मूल/ प्रमाणित	१०
८.	चिस्यान नछिर्ने भाँडोमा राख्दा चिस्यान अधिकतम (प्रतिशत)	मूल/ प्रमाणित	८
९.	भौतिक शुद्धता न्यूनतम (प्रतिशत)	उन्नत	९७
१०.	उमारशक्ति न्यूनतम (प्रतिशत)	उन्नत	६५

द्रष्टव्य : धनियाँमा *Lathyrus spp* लाई निषेधित झारपातको रुपमा लिईन्छ।

च. घाँस बाली

१. राईघाँस

(१) जातीय शुद्धता : राईघाँसको बीउ जातीय रूपमा शुद्ध हुनु पर्नेछ। जातीय रूपमा शुद्ध बीउ उत्पादन गर्न देहाय बमोजिमको खेत स्तरका मापदण्डको अवलम्बन गर्नु पर्नेछ :-

आधिकारिकता मुद्रण विभागबाट प्रमाणित गरिएपछि मात्र लागु हुनेछ।

(क) **जमिनको आवश्यकता** : स्वेच्छिक बोट बिरुवा नआउने जग्गा छनौट गर्नुपर्छ ।

(ख) **खेत निरीक्षण** : खेत निरीक्षण देहाय बमोजिम कम्तीमा दुई पटक गर्नुपर्छ :-

(१) पहिलो निरीक्षण- फूल फुल्ने बेला वा फूल फुल्नु अघि ।

(२) दोस्रो निरीक्षण- बाला वा कोसा लागे देखि बाला वा कोसा पाक्ने समय सम्ममा ।

(ग) **खडा बालीको मापदण्ड** :

(१) **सामान्य आवश्यकता :**

पृथकता दूरी :

क्र.सं.	विवरण	न्यूनतम दूरी (मिटर)	
		मूल	प्रमाणित
१.	बीउ उत्पादन गरिने खेतदेखि अर्को जात लगाएको खेतसम्म वा जातीय शुद्धता नभएको उही जात लगाएको खेतसम्मको दूरी	३	३
२.	कालो पोके लागेको खेतबाट बीउ उत्पादन गरिने खेतसम्मको दूरी	१५०	१५०

(२) **विशेष आवश्यकता** :

बाली	**बेजातको बोट अधिकतम (प्रतिशत)**		**रोगी बोट प्रतिशत अधिकतम**		**निषेधित झारपातको बोट प्रतिशत अधिकतम**		**निषेधित रोग**
	मूल	**प्रमाणित**	**मूल**	**प्रमाणित**	**मूल**	**प्रमाणित**	कालोपोके
राईघाँस	०.०५	०.२०	०.१०	०.५०	०.०१	०.०२	

आधिकारिकता मुद्रण विभागबाट प्रमाणित गरिएपछि मात्र लागु हुनेछ।

(२) बीउ स्तरको मापदण्ड : बीउको गुणस्तरको न्यूनतम हद देहाय बमोजिम तोकिएको छ :-

क्र. सं.	विवरण बीउको स्तर	परिमाण		
		मूल	प्रमाणित	उन्नत
१.	भौतिक शुद्धता न्यूनतम (प्रतिशत)	९६	९६	९५
२.	निष्क्रिय पदार्थ अधिकतम (प्रतिशत)	४	४	५
३.	अन्य बालीको बीउ अधिकतम (दाना प्रति केजीमा)	१०	१०	१०
४.	झारपातको बीउ अधिकतम (दाना प्रति केजीमा)	१०	१०	१०
५.	उमारशक्ति न्यूनतम (प्रतिशत)	६५	६५	६०
६.	साधारण भाँडोमा राख्दा चिस्यान अधिकतम (प्रतिशत)	१०	१०	१०
७.	चिस्यान नछिर्ने भाँडोमा राख्दा चिस्यान अधिकतम (प्रतिशत)	-	-	-

२. **बर्सिम र सेतो क्लोभर**

(१) जातीय शुद्धता : बर्सिम र सेतो क्लोभर घाँसको बीउ जातीय रूपमा शुद्ध हुनु पर्नेछ। जातीय रूपमा शुद्ध बीउ उत्पादन गर्न देहाय बमोजिमको खेत स्तरका मापदण्डको अवलम्बन गर्नु पर्नेछ :-

आधिकारिकता मुद्रण विभागबाट प्रमाणित गरिएपछि मात्र लागु हुनेछ।

(क) **जमिनको आवश्यकता** : स्वेच्छिक बोट बिरुवा नआउने जग्गा छनौट गर्नुपर्छ।

(ख) **खेत निरीक्षण** : खेत निरीक्षण देहाय बमोजिम कम्तीमा दुई पटक गर्नुपर्छ :-

(१) पहिलो निरीक्षण- फूल फुल्ने बेला वा फूल फुल्नु अघि।

(२) दोस्रो निरीक्षण- बाला/कोसा लागे देखि बाला/कोसा पाक्ने समयसम्ममा।

(ग) खडा बालीको मापदण्ड :

(१) सामान्य आवश्यकता :

पृथकता दूरी :

विवरण	बाली	न्यूनतम दूरी (मिटर)	
		मूल	प्रमाणित
बीउ उत्पादन गरिने खेतदेखि अर्को जात लगाएको खेतसम्म वा जातीय शुद्धता नभएको उही जात लगाएको खेतसम्मको दूरी	बर्सिम	४००	१००
	सेतो क्लोभर	५०	२५

(२) **विशेष आवश्यकता** :

क्र. सं.	बाली	बेजातको बोट अधिकतम (प्रतिशत)		रोगी बोट प्रतिशत अधिकतम		निषेधित झारपात
		मूल	प्रमाणित	मूल	प्रमाणित	
१.	बर्सिम	०.०२	१.०	०	०.०५०	किकोरी (*Chicorium intybus* L.)
२.	सेतो क्लोभर	०.२०	१.०	-	-	

आधिकारिकता मुद्रण विभागबाट प्रमाणित गरिएपछि मात्र लागु हुनेछ।

(२) **बीउ स्तरको मापदण्ड** : बीउको गुणस्तरको न्यूनतम हद देहाय बमोजिम तोकिएको छ :-

क्र. सं.	विवरण	बीउको स्तर	परिमाण	
			बर्सिम	सेतो क्लोभर
१.	भौतिक शुद्धता न्यूनतम (प्रतिशत)	मूल/ प्रमाणित	९८	९३
२.	निष्क्रिय पदार्थ अधिकतम (प्रतिशत)	मूल/ प्रमाणित	२	७
३.	अन्य बालीको बीउ अधिकतम (दाना प्रति केजीमा)	मूल	१०	१०
		प्रमाणित/उन्नत	२०	१०
४.	निषेधित झारपातको बीउ अधिकतम (दाना प्रति केजीमा)	मूल	१५	१०
		प्रमाणित/उन्नत	३०	२०
५.	पहिचान गर्न सकिने सोही बालीको अन्य जातको बीउ अधिकतम (दाना प्रति केजीमा)	मूल	-	१०
		प्रमाणित/उन्नत	-	२०
६.	उमारशक्ति न्यूनतम (प्रतिशत)	मूल/ प्रमाणित	८०	६५
७.	साधारण भाँडोमा राख्दा चिस्यान अधिकतम (प्रतिशत)	मूल/ प्रमाणित/उन्नत	१०	१०
८.	चिस्यान नछिर्ने भाँडोमा राख्दा चिस्यान अधिकतम (प्रतिशत)	मूल/ प्रमाणित/उन्नत	-	-
९.	भौतिक शुद्धता न्यूनतम (प्रतिशत)	उन्नत	९७	९३
१०.	उमारशक्ति न्यूनतम (प्रतिशत)	उन्नत	८०	६५

आधिकारिकता मुद्रण विभागबाट प्रमाणित गरिएपछि मात्र लागु हुनेछ।

३. स्टाइलो र टियोसिन्टे

(१) **जातीय शुद्धता** : स्टाइलो र टियोसेन्टे घाँसको बीउ जातीय रूपमा शुद्ध हुनु पर्नेछ। जातीय रूपमा शुद्ध बीउ उत्पादन गर्न देहाय बमोजिमको खेत स्तरका मापदण्डको अवलम्बन गर्नु पर्नेछ :-

(क) **जमिनको आवश्यकता** : स्वेच्छिक बोट बिरुवा नआउने जग्गा छनौट गर्नुपर्छ ।

(ख) **खेत निरीक्षण** : खेत निरीक्षण देहाय बमोजिम कम्तीमा तीनपटक गर्नुपर्छ :-

(१) पहिलो निरीक्षण- फूल फुल्नु अघि ।

(२) दोस्रो निरीक्षण- फूल फुलीरहेको अवस्थामा ।

(३) तेस्रो निरीक्षण-बाला लागे देखि बाला पाक्ने समय सम्म वा बाली काट्नु अघि ।

(ग) **खडा बालीको मापदण्ड** :

(१) **सामान्य आवश्यकता :**

पृथकता दूरी :

विवरण	बाली	न्यूनतम दूरी (मिटर)	
		मूल	प्रमाणित
बीउ उत्पादन गरिने खेतदेखि अर्को जात लगाएको खेतसम्म वा जातीय शुद्धता नभएको उही जात लगाएको खेतसम्मको दूरी	स्टाइलो	५०	२५
	टियोसिन्टे	२००	१००

आधिकारिकता मुद्रण विभागबाट प्रमाणित गरिएपछि मात्र लागु हुनेछ।

<u>द्रष्टव्य</u> : टियोसिन्टेको बीउ उत्पादन गर्दा माथि उल्लिखित पृथकता दूरी मकैका विभिन्न जातहरूसँग समेत कायम राख्नुपर्छ ।

(२) **विशेष आवश्यकता** :

क्र. सं.	बाली	बेजातको बोट अधिकतम (प्रतिशत)	
		मूल	प्रमाणित
१.	स्टाइलो	०.१०	१.०
२.	टियोसिन्टे	०.१०	०.५०

(२) बीउ स्तरको मापदण्ड : बीउको गुणस्तरको न्यूनतम हद देहाय बमोजिम तोकिएको छ :-

क्र. सं.	विवरण	बीउको स्तर	परिमाण	
			स्टाइलो	टियोसिन्टे
१.	भौतिक शुद्धता न्यूनतम (प्रतिशत)	मूल/प्रमाणित/उन्नत	९०	९८
२.	निष्क्रिय पदार्थ अधिकतम (प्रतिशत)	मूल/प्रमाणित/उन्नत	१०	२
३.	अन्य बालीको बीउ अधिकतम (दाना प्रति केजीमा)	मूल	१०	५
		प्रमाणित/उन्नत	२०	१०
४.	निषेधित झारपातको बीउ अधिकतम (दाना प्रति केजीमा)	मूल	१०	-
		प्रमाणित/उन्नत	२०	-
५.	पहिचान गर्न सकिने सोही बालीको अन्य जातको	मूल	१०	-
		प्रमाणित/उन्नत	२०	-

आधिकारिकता मुद्रण विभागबाट प्रमाणित गरिएपछि मात्र लागु हुनेछ।

	बीउ अधिकतम (दाना प्रति केजीमा)			
६.	उमारशक्ति न्यूनतम (प्रतिशत)	मूल/प्रमाणित/उन्नत	४०	८०
७.	साधारण भाँडोमा राख्दा चिस्यान अधिकतम (प्रतिशत)	मूल/प्रमाणित/उन्नत	१०	१२
८.	चिस्यान नछिर्ने भाँडोमा राख्दा चिस्यान अधिकतम (प्रतिशत)	मूल/प्रमाणित/उन्नत	८	८

४. जुनेलो वा सरगम (*Sorghum Bicolour L.*) र सुडान घाँस

(१) जातीय शुद्धता : जुनेलो, सरगम र सुडान घाँसको बीउ जातीय रूपमा शुद्ध हुनु पर्नेछ। जातीय रूपमा शुद्ध बीउ उत्पादन गर्न देहाय बमोजिमको खेत स्तरका मापदण्डको अवलम्बन गर्नु पर्नेछ :-

(क) जमिनको आवश्यकता : स्वेच्छिक बोट बिरुवा नआउने जग्गा छनौट गर्नुपर्छ।

(ख) खेत निरीक्षण : खेत निरीक्षण देहाय बमोजिम कम्तीमा तीनपटक गर्नुपर्छ :-

(१) पहिलो निरीक्षण- फुल फुल्नु अघि ।

(२) दोस्रो निरीक्षण- फूल फुलिरहेको अवस्थामा।

(३) तेस्रो निरीक्षण- बाली पाकी सकेपछि, तर काट्नु अघि ।

(ग) खडा बालीको मापदण्ड :

आधिकारिकता मुद्रण विभागबाट प्रमाणित गरिएपछि मात्र लागु हुनेछ।

(१) **सामान्य आवश्यकता :**

पृथकता दूरी :

क.सं.	**विवरण**	**न्यूनतम दूरी**	
		मूल	**प्रमाणित**
१.	बीउ उत्पादन गरिने खेतदेखि अर्को जात लगाएको खेतसम्म वा जातीय शुद्धता नभएको उही जात लगाएको खेतसम्मको दूरी	२००	१००
२.	जोनसोन घाँस (*Sorghum halepense*) लगाइएको खेतबाट जुनेलो र सुडान घाँसको बीउ बाली लगाइएको खेतसम्मको दूरी	४००	४००

(२) **विशेष आवश्यकता** :

बाली	**बेजातको बोट अधिकतम (प्रतिशत)**		**रोगी बोट प्रतिशत अधिकतम**		**निषेधित रोग**
	मूल	**प्रमाणित**	**मूल**	**प्रमाणित**	
जुनेलो र सुडान घाँस	०.१०	०.२०	०.०५	०.१०	*Sphacelotheca sorghi* र *Sphacelotheca reiliana*

द्रष्टव्य : खडा बीउ बालीमा सुगरी रोग (*Sphacelia sorghi*) र एर्गट (*Claviceps spp.*) रोग देखा परेका बोट तुरुन्त हटाउन लगाउनुपर्छ ।

(२) **बीउ स्तरको मापदण्ड** : बीउको गुणस्तरको न्यूनतम हद देहाय बमोजिम तोकिएको छ :-

आधिकारिकता मुद्रण विभागबाट प्रमाणित गरिएपछि मात्र लागु हुनेछ।

क्र. सं.	विवरण	बीउको स्तर	परिमाण
१.	भौतिक शुद्धता न्यूनतम (प्रतिशत)	मूल/प्रमाणित/उन्नत	९७
२.	निष्क्रिय पदार्थ अधिकतम (प्रतिशत)	मूल/प्रमाणित/उन्नत	३
३.	अन्य बालीको बीउ अधिकतम (दाना प्रति केजीमा)	मूल	५
		प्रमाणित/उन्नत	१०
४.	झारपातको बीउ अधिकतम (दाना प्रति केजीमा)	मूल	५
		प्रमाणित/उन्नत	१०
५.	पहिचान गर्न सकिने सोही बालीको अन्य जातको बीउ अधिकतम (दाना प्रति केजीमा)	मूल	१०
		प्रमाणित/उन्नत	२०
६.	*Sphacelia sorghi* अथवा *Claviceps* spp.लागेको बीउ अधिकतम प्रतिशत	मूल	०.०२०
		प्रमाणित/उन्नत	०.०४०
७.	उमारशक्ति न्यूनतम (प्रतिशत)	मूल/प्रमाणित/उन्नत	७५
८.	साधारण भाँडोमा राख्दा चिस्यान अधिकतम (प्रतिशत)	मूल/प्रमाणित/उन्नत	१२
९.	चिस्यान नछिर्ने भाँडोमा राख्दा चिस्यान अधिकतम (प्रतिशत)	मूल/प्रमाणित/उन्नत	८

आधिकारिकता मुद्रण विभागबाट प्रमाणित गरिएपछि मात्र लागु हुनेछ।

५. सेटारिया घाँस (*Setaria anceps*)

(१) जातीय शुद्धता : स्टाइलो र टियोसेन्टे घाँसको बीउ जातीय रूपमा शुद्ध हुनु पर्नेछ। जातीय रूपमा शुद्ध बीउ उत्पादन गर्न देहाय बमोजिमको खेत स्तरका मापदण्डको अवलम्बन गर्नु पर्नेछ :-

(क) जमिनको आवश्यकता :

(१) पछिल्लो पाँच सिजनसम्म लगातार सेटारियाघाँस लगाइएको जग्गामा उत्पादन गरिएको मूल बीउ प्रमाणीकरणको लागि ग्राह्य हुँदैन।

(२) प्रमाणित बीउ उत्पादनको लागि स्वेच्छिक बोट बिरुवा नआउने जग्गा छनोट गर्नुपर्छ।

(ख) खेत निरीक्षण : खेत निरीक्षण देहाय बमोजिम कम्तीमा तीन पटक गर्नुपर्छ :-

(१) पहिलो निरीक्षण- पहिलो निरीक्षण फूल फुल्नु अघि।

(२) दोस्रो निरीक्षण- फूल फुलीरहेको अवस्थामा।

(३) तेस्रो निरीक्षण- बाली पाकी सकेपछि, तर काट्नु अघि।

(ग) खडा बालीको मापदण्ड :

(१) **सामान्य आवश्यकता :**

आधिकारिकता मुद्रण विभागबाट प्रमाणित गरिएपछि मात्र लागु हुनेछ।

मुद्रण विभाग, सिंहदरबार

पृथकता दूरी :

विवरण	न्यूनतम दूरी (मिटर)	
	मूल	प्रमाणित
बीउ उत्पादन गरिने खेतदेखि अर्को जात लगाएको खेतसम्म वा जातीय शुद्धता नभएको उही जात लगाएको खेतसम्मको दूरी	४००	२००

(२) **विशेष आवश्यकता** :

बाली	बेजातको बोट अधिकतम (प्रतिशत)	
	मूल	प्रमाणित
सेटारिया घाँस	०.१०	१.०

(२) बीउ स्तरको मापदण्ड: बीउको गुणस्तरको न्यूनतम हद देहाय बमोजिम तोकिएको छ :-

क्र.सं.	विवरण	बीउको स्तर	परिमाण
१.	भौतिक शुद्धता न्यूनतम (प्रतिशत)	मूल/प्रमाणित/उन्नत	९५
२.	निष्क्रिय पदार्थ अधिकतम (प्रतिशत)	मूल/प्रमाणित/उन्नत	५
३.	अन्य बालीको बीउ अधिकतम (दाना प्रति केजीमा)	मूल	२०
		प्रमाणित/उन्नत	४०

आधिकारिकता मुद्रण विभागबाट प्रमाणित गरिएपछि मात्र लागु हुनेछ।

४.	झारपातको बीउ अधिकतम)(दाना प्रति केजीमा)	मूल	२०
		प्रमाणित/उन्नत	४०
५.	उमारशक्ति न्यूनतम (प्रतिशत)	मूल/प्रमाणित/उन्नत	५०
६.	साधारण भाँडोमा राख्दा चिस्यान अधिकतम (प्रतिशत)	मूल/प्रमाणित/उन्नत	१०
७.	चिस्यान नछिर्ने भाँडोमा राख्दा चिस्यान अधिकतम (प्रतिशत)	मूल/प्रमाणित/उन्नत	८

६. जै घाँस (*Avena sativa* L.)

(१) जातीय शुद्धता : जै घाँसको बीउ जातीय रूपमा शुद्ध हुनु पर्नेछ। जातीय रूपमा शुद्ध बीउ उत्पादन गर्न देहाय बमोजिमको खेत स्तरका मापदण्डको अवलम्बन गर्नु पर्नेछ :-

(क) **जमिनको आवश्यकता** : स्वेच्छिक बोटबिरुवा नआउने जग्गा छनौट गर्नुपर्छ।

(ख) **खेत निरीक्षण** : खेत निरीक्षण देहाय बमोजिम कम्तीमा दुई पटक गर्नुपर्छ :-

(१) पहिलो निरीक्षण- बाला निस्की सकेपछि।

(२) दोस्रो निरीक्षण- बाली पाकी सकेपछि, तर काटनु अघि।

आधिकारिकता मुद्रण विभागबाट प्रमाणित गरिएपछि मात्र लागु हुनेछ।

(ग) खडा बालीको मापदण्ड :

(१) **सामान्य आवश्यकता :**

पृथकता दूरी :

क्र.सं.	विवरण	न्यूनतम दूरी (मिटर)	
		मूल	प्रमाणित
१.	बीउ उत्पादन गरिने खेतदेखि अर्को जात वा जातीय शुद्धता नभएको उही जात लगाएको अर्को खेतसम्मको दूरी	३	३
२.	कालोपोके लागेको खेतबाट बीउ उत्पादन गरिने खेतसम्मको दूरी	१५०	१५०

(२) **विशेष आवश्यकता :**

बाली	बेजातको बोट अधिकतम (प्रतिशत)		रोगी बोट प्रतिशत अधिकतम		निषेधित झारपातको बोट प्रतिशत अधिकतम		छुट्याउन नसकिने अन्य बाली प्रतिशत अधिकतम		निषेधित रोग
	मूल	प्रमाणित	मूल	प्रमाणित	मूल	प्रमाणित	मूल	प्रमाणित	
जै घाँस	०.०५	०.२०	०.१०	०.५०	०.०१	०.०२	०.०१	०.०५	कालोपोके

द्रष्टव्य : जै घाँसमा जङ्गली जै (*Avena fatua*) लाई निषेधित झार मानिएको छ । छुट्याउन नसकिने अन्य बालीहरूमा गहुँ, जौ र ट्रिटिकेल रहेका छन् ।

(२) **बीउ स्तरको मापदण्ड** : बीउको गुणस्तरको न्यूनतम हद देहाय बमोजिम तोकिएको छ :-

आधिकारिकता मुद्रण विभागबाट प्रमाणित गरिएपछि मात्र लागु हुनेछ।

क्र. सं.	विवरण	बीउको स्तर	परिमाण
१.	भौतिक शुद्धता न्यूनतम (प्रतिशत)	मूल/प्रमाणित/उन्नत	९८
२.	निष्क्रिय पदार्थ अधिकतम (प्रतिशत)	मूल/प्रमाणित/उन्नत	२
३.	अन्य बालीको बीउ अधिकतम (दाना प्रति केजीमा)	मूल	१०
		प्रमाणित/उन्नत	२०
४.	झारपातको बीउ अधिकतम (दाना प्रति केजीमा)	मूल	२
		प्रमाणित/उन्नत	५
५.	पहिचान गर्न सकिने सोही बालीको अन्य जातको बीउ अधिकतम (दाना प्रति केजीमा)	मूल	१०
		प्रमाणित/उन्नत	२०
६.	उमारशक्ति न्यूनतम (प्रतिशत)	मूल/प्रमाणित/उन्नत	८५
७.	साधारण भाँडोमा राख्दा चिस्यान अधिकतम (प्रतिशत)	मूल/प्रमाणित/उन्नत	१२
८.	चिस्यान नछिर्ने भाँडोमा राख्दा चिस्यान अधिकतम (प्रतिशत)	मूल/प्रमाणित/उन्नत	८

७. बाज्रा (Bajra millet)

(१) **जातीय शुद्धता** : बाज्रा घाँसको बीउ जातीय रूपमा शुद्ध हुनु पर्नेछ। जातीय रूपमा शुद्ध बीउ उत्पादन गर्न देहाय बमोजिमको खेत स्तरका मापदण्डको अवलम्बन गर्नु पर्नेछ :-

आधिकारिकता मुद्रण विभागबाट प्रमाणित गरिएपछि मात्र लागु हुनेछ।

(क) जमिनको आवश्यकता : स्वेच्छिक बोटबिरुवा नआउने जग्गा छनौट गर्नुपर्छ ।

(ख) खेत निरीक्षण : खेत निरीक्षण देहाय बमोजिम कम्तीमा तीन पटक गर्नुपर्छ :-

(१) पहिलो निरीक्षण- पहिलो निरीक्षणमा बाला निस्कनु अघि पृथकता दूरी, बेजात, डाउनी मिल्ड्यु रोग तथा अन्य पक्ष हेर्नुपर्छ ।

(२) दोस्रो निरीक्षण- दोस्रो निरीक्षणमा ५० प्रतिशत फूल फुली सकेपछि पृथकता दूरी, बेजात, डाउनी मिल्ड्यु रोग तथा अन्य पक्ष हेर्नुपर्छ ।

(३) तेस्रो निरीक्षण- तेस्रो निरीक्षणमा बाली पाकी सकेपछि, तर काट्नु अघि बेजात, डाउनी मिल्ड्यु रोग, इरगट, स्मट तथा अन्य पक्ष हेर्नुपर्छ ।

(ग) खडा बालीको मापदण्ड :

(१) **सामान्य आवश्यकता :**

पृथकता दूरी :

विवरण	**न्यूनतम दूरी (मिटर)**	
	मूल	**प्रमाणित**
बीउ उत्पादन गरिने खेतदेखि अर्को जात वा जातीय शुद्धता नभएको उही जात लगाएको अर्को खेतसम्मको दूरी	४००	२००

आधिकारिकता मुद्रण विभागबाट प्रमाणित गरिएपछि मात्र लागु हुनेछ।

(२) **विशेष आवश्यकता** :

बाली	बेजातको बोट अधिकतम (प्रतिशत)		रोगी बोट प्रतिशत अधिकतम		निषेधित रोग
	मूल	प्रमाणित	मूल	प्रमाणित	
बाज्रा	०.०५	०.१०	०.०५	०.१०	

(२) बीउ स्तरको मापदण्ड : बीउको गुणस्तरको न्यूनतम हद देहाय बमोजिम तोकिएको छ :-

क्र.सं.	विवरण	बीउको स्तर	परिमाण
१.	भौतिक शुद्धता न्यूनतम (प्रतिशत)	मूल/प्रमाणित/उन्नत	९८
२.	निष्क्रिय पदार्थ अधिकतम (प्रतिशत)	मूल/प्रमाणित/उन्नत	२
३.	अन्य बालीको बीउ अधिकतम (दाना प्रति केजीमा)	मूल	१०
		प्रमाणित/उन्नत	२०
४.	निषेधित झारपातको बीउ अधिकतम (दाना प्रति केजीमा)	मूल	१०
		प्रमाणित/उन्नत	२०
५.	पहिचान गर्न सकिने सोही बालीको अन्य जातको बीउ अधिकतम (दाना प्रति केजीमा)	मूल	२
		प्रमाणित/उन्नत	५
६.	उमारशक्ति न्यूनतम (प्रतिशत)	मूल/प्रमाणित/उन्नत	७५
७.	साधारण भाँडोमा राख्दा चिस्यान अधिकतम (प्रतिशत)	मूल/प्रमाणित/उन्नत	१२
८.	चिस्यान नछिर्ने भाँडोमा राख्दा चिस्यान अधिकतम (प्रतिशत)	मूल/प्रमाणित/उन्नत	८

आज्ञाले,

डा. राजेन्द्र प्रसाद मिश्र

नेपाल सरकारको सचिव ।

मुद्रण विभाग, सिंहदरबार, काठमाडौंमा मुद्रित । मूल्य रू.६३।-
गो.द्.द.नं. १६।२०६२।६३

आधिकारिकता मुद्रण विभागबाट प्रमाणित गरिएपछि मात्र लागु हुनेछ।